

TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ

**Türkiye Bankalar Birliği
2005-2006 Dönemi Çalışmalarına İlişkin
Yönetim Kurulu ve Denetçiler Raporları,
Bilanço, Hesap Durumu
ve
2006-2007 Dönemi Bütçe Tasarısı**

Mayıs 2006

Türkiye Bankalar Birliği Yönetim Kurulu*

Yönetim Kurulu Başkanı

T. İş Bankası A.Ş. H. Ersin Özince Genel Müdür

Yönetim Kurulu Üyeleri

T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	Can Akın Çağlar	Genel Müdür
Akbank T.A.Ş.	Zafer Kurtul	Genel Müdür
T. Garanti Bankası A.Ş.	Sait Ergun Özen	Genel Müdür
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	Kemal Kaya	Genel Müdür
T. Halk Bankası A.Ş.	Hüseyin Aydın	Genel Müdür
T. Vakıflar Bankası T.A.O.	Bilal Karaman	Genel Müdür
Finans Bank A.Ş.	Sinan Şahinbaş	Genel Müdür
Denizbank A.Ş.	Hakan Ateş	Genel Müdür
Türk Eximbank	Ahmet Kılıçoğlu	Genel Müdür
Oyak Bank A.Ş.	Hakan Eminsoy	Genel Müdür
HSBC Bank A.Ş.	Piraye Antika	Genel Müdür
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	Varol Civil	Genel Müdür

Yönetim Kurulu Denetçi Üyeleri

Fortis Bank A.Ş.	Faik Açıkalin	Genel Müdür
Şekerbank T.A.Ş.	Dr. Hasan Basri Göktan	Genel Müdür
T. Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.	Halil Erođlu	Genel Müdür

Genel Sekreter Dr. Ekrem Keskin

* 10 Mayıs 2006 tarihi itibarıyla.

Türkiye Bankalar Birliği

49. Genel Kurul Toplantı Gündemi

(31 Mayıs 2006 Saat 9:30)

Açılış Konuşmaları

Genel Kurul Çalışması

- I. Başkanlık Divanı Seçimi
- II. Birlik Çalışma Raporu ve Bütçesi
 1. Birliđin,
 - a. 2005-2006 dönemi çalışmalarına ilişkin Yönetim Kurulu ve Denetçiler Raporlarının,
 - b. 30.06.2005 Bilançosunun,
 - c. 31.03.2006 Hesap Durumunun,incelenmesi ve onaylanması.
 2. Yönetim Kurulu ve Denetçilerin ibrası
 3. 2006-2007 Bütçesinin incelenmesi ve onaylanması
- III. Diğer
- IV. Dilek ve Temenniler
- V. Yönetim Kurulu ve Denetçilerin Seçimi

Türkiye Bankalar Birliği 2005-2006 Dönemi Çalışma Raporu

İçindekiler

I. 2005 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi	1
1. Genel Değerlendirme	1
2. 2005 Yılında Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler	12
3. 2005 Yılında Türk Bankacılık Sistemi	34
II. Türkiye Bankalar Birliği'nin Faaliyetleri	46
A. Bankacılık ve Araştırma Grubu	46
1. Gündemdeki Başlıca Düzenlemeler	47
2. Bankalararasında Yapılabilecek Ortak Faaliyetler	57
3. TBB Çalışma Grupları	59
4. Basım ve Yayın Faaliyetleri	60
5. Kütüphane	61
B. Eğitim ve Tanıtım Grubu	63
1. Eğitim Faaliyetleri	64
1.1. Yurtiçi Eğitim Faaliyetleri	
1.2. Yurtdışı Eğitim Faaliyetleri	
2. Tanıtım Faaliyetleri	
2.1. Yurtiçi Tanıtım Faaliyetleri	66
2.2. Yurtdışı Tanıtım Faaliyetleri	
3. Kalite Çalışmaları	
C. Bilgi İşlem, İstatistik ve Teknoloji Grubu	73
1. Bilgisayar Sistemleri ve İletişim Altyapısı	73
2. İtranet /İnternet ve Web Hizmetleri	74
3. TBB Çalışma Grupları	76
4. İstatistik Raporlama Çalışmaları	82
5. Diğer Çalışmalar	84
D. İdari ve Mali İşler Grubu	85
III. Türkiye Bankalar Birliği'nin 2004-2005 Bütçe Dönemi Sonuçları, 2005-2006 Bütçe Dönemi 9 Aylık Hesap Durumu ve 2006-2007 Dönemi Bütçe Tasarısı	86
1. 30.06.2005 Tarihli Konsolide Bilanço ve 2004-2005 Dönemi Konsolide Gelir-Gider Tablosu, Analizi ve Denetçiler Raporu	86
2. 2005-2006 Bütçe Dönemi 9 Aylık 31.03.2006 Tarihi İtibariyle Hesap ve Gelir-Gider Tablosu ve Denetçiler Raporu	91
3. 2006-2007 Dönemi Bütçe Tasarısı	94

Sunum

Sayın Üyeler,

Türkiye ekonomisinde ve bankacılık sisteminde yakın dönemde yaşanan gelişmeleri değerlendirmek ve Birliğimiz çalışmaları hakkında bilgi sunmak amacıyla hazırlanan faaliyet raporumuz üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, 2005 yılında Türkiye ekonomisinde yaşanan gelişmeler ışığında Türk bankacılık sistemi değerlendirilmekte, yıl içinde yapılan mevzuat değişiklikleri ile yeni düzenlemeler yer almaktadır. İkinci bölümde, Türkiye Bankalar Birliği'nin çalışmaları hakkında bilgi verilmektedir. Üçüncü bölümde ise Birliğimizin 30.06.2005 tarihli konsolide bilançosu ve 2004-2005 dönemi gelir gider tablosu ile 31.03.2006 tarihli hesap durumu ve 2005-2006 bütçe dönemi 9 aylık konsolide gelir-gider tablosu ayrıntıları ile değerlendirilmektedir. Son olarak, Birliğimizin 2006-2007 dönemi bütçe tasarısı bilginize ve takdirlerinize sunulmaktadır.

Sayın Üyeler,

Türkiye ekonomisinde, yakın dönemde yaşanan olumlu performans 2005 yılında da sürmüştür. Ekonomik faaliyet ve buna bağlı olarak büyüme hızı beklenenin üzerinde gerçekleşmiştir. Enflasyon düşmeye devam etmiş, kamunun borçlanma ihtiyacı öngörülen düzeyin de altına inmiştir. Kamu kesimi borç stokunun gayri safi milli hasılaya oranındaki düşüş eğilimi devam etmiştir. Özelleştirme hızı kazanmıştır. Sanayi sektöründe verimlilik artmıştır. Reel ücretler yavaş da olsa yükselmiştir. Faiz oranları hem nominal hem de reel olarak gerilemiştir. Para ve sermaye piyasalarında istikrar korunmuştur. Portföy tercihlerinde TL'ye olan güçlü talep devam etmiş, döviz arzı, döviz talebinin oldukça üzerinde kalmıştır. Dış ticaret hacmi artmaya devam etmiştir. Cari işlemler açığı büyümüş, cari açığın finansmanı daha sağlıklı bir yapı kazanmıştır. Ekonomik performanstaki iyileşmenin en açık göstergesi hisseleri Borsada işlem gören şirketlerin piyasa değerinin önemli ölçüde artması olmuştur. Tüm bu gelişmeler ülkemizin uluslararası kredi notuna da olumlu yansımıştır.

Bu dönemde, gelişmeleri pozitif yönde etkileyen başlıca nedenler, ekonomi politikasının fiskal, fiyat ve finansal istikrarı aynı anda gözetilen bir yaklaşım içinde uygulanması, kamu kesimi de dahil ekonomik birimlerin davranışlarındaki değişim, piyasa mekanizmasının daha iyi işlemesine ve rekabetin iyileştirilmesine yönelik çabalar, uluslararası düzenlemelere uyum sürecinin devam etmesi, bekleyişlerin iyi yönde seyretmesi olmuştur. Kamu kesiminin tasarruf açığı fazlaya dönerken özel sektörde makina yatırımlarının artması ve tüketim eğiliminin hızlanması nedeniyle tasarruf fazlası açığa dönmüştür. Özel sektör, beklenildiği gibi, yeniden büyümenin lokomotifine haline gelmiştir. Bu arada dünya ekonomisinde büyüme ve uluslararası ticaret hacminin artması, uluslararası piyasalardaki likidite ve dış borçlanma koşullarının iyileşmesi, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde somut ilerlemelerde gelişmelere olumlu yönde bir katkıda bulunmuştur.

Öte yandan, başta petrol olmak üzere temel enerji fiyatlarının yüksek düzeyde seyretmesi, istihdam artışının işgücü arzının gerisinde kalması, sektörlerimizin uluslararası rekabet gücünün kısa dönemde artırılmasındaki zorluklar, kapsamlı reform sürecinin yavaş işlemesi ve senkronize hale gelmemesi, tasarruf açığındaki hızlı büyüme, uluslararası piyasalarda büyüyen dengesizlikler, uluslararası piyasalarda faiz oranlarının yükselme eğilimi ve uluslararası kredi notunun bulunduğu düzey, uluslararası düzenlemelere uyulması yönünde bir çok alanda kısa sürede yapılan değişikliklere uyum zorlukları gündemin yakından izlenmesi ve dikkatle değerlendirilmesi gerekli olan önemli konular arasında yer almaktadır.

Ekonomik performansın iyileşmesi bankacılık sisteminin bilanço büyüklüğüne, yapısına ve davranışına da olumlu yansımıştır. Finansal araçlara olan talep artmıştır. YTL'ye olan güçlü talep sayesinde bankacılık sistemi istikrar içinde büyüme seyrini sürdürmüştür; bilanço içinde YTL kalemlerin payı yükselmiştir. Toplam aktifler 397 milyar YTL'ye (297 milyar dolara) ulaşmıştır. Toplam aktiflerin gayri safi milli hasılaya oranı yüzde 82 olmuştur. 2002 yılı ile karşılaştırıldığında, bilanço içinde YTL aktiflerin payı 11 puan artarak yüzde 68'e; YTL kaynakların payı 11 artarak yüzde 64'e yükselmiştir. Likidite yüksek kalmaya devam etmiştir. Yabancı para pozisyonu yavaş da olsa büyümüş ancak düzenlemelerde öngörülen düzeyin oldukça altında seyretmiştir.

Hem kurumsal hem de bireysel kredi talebi canlılığını korumuş, kredi portföyü çeşitlenmiştir. Kredi hacmi 2000 yılından sonra ilk kez menkul kıymetler portföyünü aşmıştır. Kredilerin toplam aktifler içindeki payı 2002 yılına göre 11 puan artarak yüzde 38'e, gayri safi milli hasılaya oranı 12 puan artarak yüzde 32'ye yükselmiştir. Mevduatın kredilere dönüşme oranı yüzde 40'tan yüzde 62'ye çıkmıştır. İstikrar içinde ve yüksek oranlı büyümenin gelire olan olumlu etkisi yanında, beklentilerin iyileşmesi, enflasyonun ve faiz oranlarının düşmesi ve müşteri odaklı geliştirilen yeni finansal ürünler ve hizmetler kurumsal müşteriler yanında bireysel müşterilerin de talebinin artmasına katkı sağlamıştır. Öte yandan, karşılık sonrası sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı düşmüş, sorunlu kredilerin yüzde 90'ı için özel karşılık ayrılmıştır.

Sabit kıymetlerin ve iştiraklerin toplam aktifler içindeki payının gerilemeye devam etmesi de aktif kalitesini olumlu yönde etkilemiştir. Bu gelişme, özkaynaklardaki büyümenin sürdüğü bir dönemde serbest özkaynakların da artmasına çok önemli bir katkı yapmıştır. Bankacılık sisteminin özkaynakları (54 milyar YTL) 40 milyar dolara ulaşmış, özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 13,5; sermaye yeterliliği standart rasyosu ise yüzde 24 düzeyinde gerçekleşmiştir.

YTL mevduatın payı artarken, yabancı para mevduatın payı gerilemiştir. Yurtdışından borçlanmadaki hızlı büyüme devam etmiş, borçlanma şartları iyileşmiştir. Bilançonun yapısında hızlı değişimin yaşandığı bir dönemde, özellikle mevduatın vade yapısında önemli bir iyileşme olmamıştır. Mevduatın ortalama vadesi 3 ay, faize duyarlı kaynakların ortalama vadesi 70 gün ve varlıkların ortalama vadesi 150 gün düzeyinde seyretmiştir.

Karlılıktaki iyileşme 2005 yılında durmuştur; hem aktif hem de özkaynak karlılığı yavaş da olsa düşmüştür. Bunda, sorunlu krediler için karşılık ayrılmasında muhafazakar yaklaşımın sürdürülmesi yanında, artan rekabet nedeniyle faiz marjının daralması, son iki yılda izlenen yeniden büyüme politikasının yansımaları olarak şube ve personel sayısındaki artışın operasyon giderlerini artırması rol oynamıştır.

Yakın dönemde, bankacılık sisteminde yaşanmakta olan önemli diğer bir gelişme bankaların sahiplik yapısındaki değişimdir. Yabancı yatırımcıların sektöre olan yakın ilgisi somut yatırımlara ve stratejik ortaklıklara dönüşmüştür. Uluslararası alanda Türkiye ekonomisine benzer nitelikte olan diğer ülkelerde de yaşanan ve finansal alanda uluslararası entegrasyona ivme kazandıran bu gelişme bir yandan yakın dönemdeki iyileşmeleri teyit etmekte bir yandan da ülkemizin, bölgesi ile birlikte taşıdığı potansiyeli ortaya koymaktadır. Gerçekten, yeniden yapılanmanın ardından, temel bankacılık göstergeleri, bankacılığımızın şimdi daha güçlü ve sağlıklı bir yapıda olduğunu ortaya koymaktadır. Ekonomide sağlanan istikrar, hızlı büyüme trendi, enflasyonun düşmesi ve kamunun kaynak talebinin azalması yanında düzenleme ve denetimde etkinliğin artması finansal piyasalarda rekabetin daha güçlü hale gelmesine neden olmuştur. Makro ekonomik alanda yaşananlara benzer şekilde,

bankacılık sistemindeki performansın önemli bir göstergesi de hisse senetleri menkul kıymetler piyasasında işlem gören finansal kurumların piyasa değerinin artması olmuştur.

Sayın Üyeler,

Yakın dönemde yaşanan bu olumlu gelişmelere rağmen ülkemizde finansal sektörün ve bankacılık sisteminin hala çok küçük ve sığ bir yapıda olduğu da bir gerçektir. Buna ek olarak, tasarruf açığındaki büyüme, uluslararası piyasalarda süregelen makro dengesizlikler, sektörlerimizin uluslararası rekabet gücünün artırılmasının gerekliliği yanında bilançonun yapısındaki hızlı değişme ile kaynakların vade yapısı gözönünde bulundurularak risk yönetiminde daha hassas davranılması giderek daha çok önem taşımaktadır. Bu süreçte, uluslararası rekabete açık olan bankacılık açısından, düzenlemelerde uluslararası kurallara önemli ölçüde yaklaşılması, bu kurallara uygun olarak geliştirilen risk yönetimi anlayışı ve makro dengelerin sağlıklı olarak kurulması çabası finansal sektör açısından görece avantaj sağlayacaktır.

Bu çerçevede, ekonomi politikasının hedefinde kamu kesiminde mali disiplinin sağlanması, kronik enflasyonun düşürülmesi, fiyat istikrarının ve finansal sektör istikrarının yer almasının; belirsizliklerin ve faaliyet riskinin azaltılması yoluyla beklentilerin iyileşmesi, tüketici ile yatırımcı güveninin artması, istihdamın azaltılması ve yurtdışından uzun vadeli kaynak girişi açısından ne kadar önemli ve gerekli olduğu bir kez daha görülmüştür. Bu sürece ivme kazandırılması, istikrar içinde sürdürülebilir bir büyüme trendinin yakalanması ve kalıcı hale getirilmesi için daha çok çaba göstermeliyiz.

Uluslararası gelişmelere bağlı olarak rekabet baskısının her geçen gün hızla arttığı bir dönemde bunu gerçekleştirmenin en etkin yolu reformların özel sektörü ve banka dışı kurumları da içine alacak şekilde her alanda sürdürülmesi, bilgiye ve yüksek teknolojiye dayalı yatırımların ve verimliliğin artırılması, piyasa mekanizmasının daha iyi işleminin sağlanması ve kurumlarımızın uluslararası rekabete dayanıklılığının güçlendirilmesidir. Bu nedenle, yurtiçi tasarrufların artırılması, bu tasarrufların makul vadelerde ve faiz oranlarında finansal araçlara yönelmesi, finansal sektörün büyümesi ve daha fazla kaynağın özel sektörün rekabetçi yatırımlarına ve üretimine yönlendirilmesi gerekmektedir.

Sayın Üyeler,

Sanayileşmiş, gelişmekte olan veya düşük gelir grubunda olsun, bir ekonomi için etkin işleyen bir finansal sektör hayati öneme sahiptir. Ekonomi büyüdükçe ve olgunluğa ulaştıkça, giderek karmaşıklaşan ve çeşitlenen finansal hizmet ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak finansal sektör de büyür, olgunlaşır. Büyüme sürecindeki en kritik konu büyümenin sürekli ve istikrarlı hale gelmesi için kıt kaynakların, uluslararası rekabet, risk ve getiri esasına göre hangi alanlara yönlendirileceğidir. Piyasa mekanizmasının geçerli olduğu ekonomilerde bunu sağlamanın en etkin yolu finansal sektörün güçlü ve dayanıklı olmasından, büyümesinden ve derinleşmesinden geçmektedir.

Güçlü bir finansal sektörün temel koşulu ise istikrarlı makro ekonomik yapı, doğru düzenleme ve denetim ile güçlü özkaynaklara sahip bankalardır. Fakat, kaynakların toplanması ve kullanılmasında sadece banka sistemine dayalı bir finansal sektör yapılanması da doğru değildir. Ne var ki, Türkiye’de finansal sektör hala banka sistemi ağırlıklı bir yapıdadır. Finansal sektörde bankaların payı yüzde 90’ın üzerindedir. Para piyasası yanında sermaye piyasasının büyümesi, bankalar yanında diğer mali kurumların da güçlenmesi gerekmektedir.

Bu süreci olumsuz etkileyen faktörlerin başında finansal işlemler ve kaynaklar üzerindeki para-fiskal yükler, zaman zaman kuralların piyasa ekonomisinin işleyişi ile çelişkili hale getirilmesi ve sık değiştirilmesi, hatta finansal kurumların aleyhine geriye yönelik olarak işletilmesi ile yurtdışındaki kuruluşlar karşısında Türkiye'de yerleşik kuruluşlar aleyhine haksız rekabete neden olan düzenlemeler, banka dışı kesimlere ilişkin reform sürecinin çok yavaş işlemesi, kayıt dışı faaliyet hacminin büyük olması gelmektedir. Bu nedenlerle finansal kaynakların büyümesi sınırlanmakta, yönetimi güçleşmektedir. Kaynakların önemli bölümü finansal sektör dışında bulunmaktadır. Yurtiçindeki bankaların yurtdışındaki bankalar karşısında rekabet gücü zayıflamaktadır.

Aracılık maliyetinin azaltılmasına yönelik olarak somut ve önemli adımlar atılmıştır. Ancak bunlar yeterli değildir ve finansal aracılıkta yükler hala önemini korumaktadır. Bu konudaki çabaların ve kayıtdışılık ile mücadelenin sürdürülmesi gerekmektedir. Enflasyondaki düşüş dikkate alındığında kayıtdışılık ekonomide rekabeti bozan en önemli faktör haline gelmiştir.

Finansal sektörün büyümesinde önemli bir faktör de özel girişimcilerin bu sektörde faaliyet gösteren kurumlara yatırım yapmasını ve/veya özkaynaklarını büyütmesini özendirme. Risklerin yüksek buna karşılık karlılığın düşük olması yanında yakın dönemde yaşanan gelişmeler nedeniyle kurallarda ekonominin ve hukukun temel ilkeleri ile bağdaşmayan yaklaşımlar bankacılık faaliyetini caydırıcı niteliktedir. Finansal sektörün büyümesi ve sağlıklı olarak çalışmasında ekonomik istikrar yanında, düzenlemelerin istikrarlı, birbirleriyle, ekonomik realite ve uluslararası standartlarla uyumlu olması önemlidir.

Sayın Üyeler,

Birliğimiz, finansal sektörün sağlıklı olarak büyümesi, derinleşmesi ve bankacılık sisteminin sorunlarına sağlıklı çözümler bulunması amacıyla, gündemde bulunan konuları yakından takip etmekte, sorunların çözümüne pozitif katkı sağlayacak görüş ve önerileri hazırlamakta ve ilgili kurumlara sunmaktadır. Bankacılığı doğrudan ilgilendiren mevzuatta yapılan değişiklikler ve/veya yeniliklere ilişkin olarak otoritelerle yakın bir çalışma içinde olunmuştur. Öte yandan, ekonomiyi, finansal sektörü ve bankacılık sistemini ilgilendiren gelişmeler, görüşmeler ve değerlendirmeler konusunda üyelerimize sürekli olarak bilgi aktarılmıştır. Gündemimizde yer alan önemli konular şunlardır:

1. Bankacılık Kanunu ve Kanuna ilişkin alt düzenlemeler,
2. Aracılık maliyetlerinin düşürülmesi,
3. Haksız rekabet yaratan ve/veya rekabet gücünü zayıflatan düzenleme ve uygulamalar,
4. Kayıtdışılık ile mücadele,
5. Vergi Kanunlarında yapılan değişiklikler,
6. İpotekli Konut Finansmanı Kanunu Tasarısı,
7. Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu ve Kanuna ilişkin alt düzenlemeler,
8. İcra ve İflas Kanunu; borçların yeniden yapılandırılması,
9. Karapara ile mücadele kanununda değişiklik yapan tasarı,
10. Kurumlar Vergisi Kanunu,
11. Yatırım araçlarının vergilendirilmesindeki değişiklikler,
12. Ticaret Kanun Tasarısı Taslağı,
13. Sermaye Piyasası Kanun Tasarısı Taslağı,
14. Risk yönetiminin güçlendirilmesi,
15. Basel II düzenlemesi.

Kanun tasarılarının gerek taslak çalışmaları aşamasında gerekse Meclis görüşmelerinde yoğun bir mesai harcanmıştır. Bu çalışmalarda Birliğimizin temel talebi, düzenlemelerde yapılan değişiklikler ile piyasa mekanizmasının daha iyi işleminin sağlanması, rekabetin iyileştirilmesi, uluslararası kurumlar karşısında Türkiye'deki kurumlar aleyhine bulunan haksız rekabetin önlenmesi, uluslararası iyi örneklerle uyum gösterilmesi hukukun ve ekonominin temel prensiplerine uygun hale getirilmesi olmuştur. Doğrudan bankaları ilgilendiren düzenlemelerde uluslararası iyi uygulamalara önemli ölçüde yaklaşılmıştır. Öte yandan, taslak ve tasarıda olmadığı halde, bazı düzenlemelerde sonradan yapılan eklemeler ile piyasaların işleyişine zarar verebilecek ve rekabetin bozulmasına neden olabilecek, ekonominin ve hukukun temel prensiplerine aykırı olarak tarafların aleyhine sonuçlar doğurabilecek geriyeye yönelik uygulamalar içeren değişiklikler getirilmiş finansal sektör performansını olumsuz etkilemiştir.

Kanun haline gelerek yürürlüğe giren temel düzenlemelerden sonra alt düzenlemelerin hazırlanmasında da Birliğimiz aktif bir görev üstlenmektedir. Alt düzenlemelerin tamamlanmasının ardından, çabamızı uygulamanın daha sağlıklı sürdürülmesini teminen, Birliğimiz bünyesinde oluşturulan çalışma grupları tarafından "temel düzenlemelerde iyi uygulama örnekleri ve tavsiyelerinin" hazırlanmasına yoğunlaşacağız.

Temel düzenlemelerin dışında Birliğimiz, mevduat sigorta sisteminde prim uygulaması, kıyı bankacılığı, enflasyon muhasebesi uygulaması, haksız rekabete neden olan uygulamaların düzeltilmesi, hukuk usulü muhakemeleri kanun tasarısında yapılan değişiklikler, posta tekeli kanununda yapılan değişiklikler, Türk Ceza Kanunu, özel güvenlik hizmetlerine ilişkin düzenlemeler, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt kanununa ilişkin düzenlemeler, kamu kağıtlarında merkezi kayıt sisteminin kurulması, kurumsal kredi kayıt merkezinin kurulması çalışmaları, TRLIBOR, dolandırıcılık eylemlerine karşı işbirliği, müşterilerin bilgi edinme başvurularının yanıtlanması, türev ürünler, eğitim faaliyetleri, basın bilgilendirilmesi, EFT-MKT, kambiyo, internet bankacılığı ve dolandırıcılığa karşı mücadele, e-ihale, iban, dış ticaret e-belge çalışmaları, swift, YTL madeni paraların tedavülü, emisyon, sosyal projeler, kamuoyunun bilgilendirilmesine yönelik istatistik raporlama gibi alanlarda, üyelerimizin de katılımı ve desteği ile çalışmalarını sürdürmüştür. Uluslararası ilişkilerin geliştirilmesine özel bir önem verilmiştir. Gerek yurtiçi gerekse yurtdışı gelişmeler nedeniyle önemi daha da artan ikili ilişkiler çerçevesinde uluslararası yatırımcılar ve kuruluşlar nezdinde Türkiye ekonomisi, finansal sektör ve bankacılık sistemindeki gelişmeler anlatılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede, uluslararası kuruluşların temsilcileri ile görüşmeler yapılmıştır.

Bankacılık sistemini doğrudan ilgilendiren bir çok konuda üyelerimizin ve/veya diğer kurumların katılımıyla oluşturulan ortak çalışma grupları yoğun bir faaliyet göstermişler ve Birliğimiz çalışmalarına çok önemli katkılarda bulunmuşlardır. Üyelerimize ve çalışmalara katılan tüm arkadaşlarımıza katkılarından dolayı ayrı ayrı teşekkür ederiz.

Yönetim Kurulumuz gündemdeki tüm konuları yakından takip etmiş, olağan ve olağanüstü olmak üzere, 2005 yılında 14 kez toplanmıştır. Üyelerimizin de katılımıyla oluşturulan Birliğimiz görüş ve değerlendirmeleri ilgili kişilere ve kurumlara iletilmiş, takip edilmiş, dikkate alınması konusunda yoğun bir gayret gösterilmiştir. Bu amaçla, başta Hükümet yetkilileri olmak üzere, Hazine'den sorumlu Devlet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, BDDK, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu, Hazine Müsteşarlığı, TC Merkez Bankası, Devlet Planlama Teşkilatı, Sermaye Piyasası Başkanlığı, İMKB Başkanlığı, diğer Bakanlıkların temsilcileri, TOBB, TİSK, TÜSİAD, TİM, TGSD gibi sektör temsilcileri ile yakın çalışmalar yapılmıştır.

Sayın Üyeler,

Uluslararası ekonomik ilişkilerin büyümeye devam ettiği, ekonomik yapıları farklı çok sayıda ülkenin işbirliğine katıldığı son derece dinamik bir süreç yaşıyoruz. Anafikri serbestleşme ve entegrasyon olan ve güçlü rekabete dayanan bu sürece uluslararası siyasi alandaki işbirliği, teknolojik devrimin katkısıyla haberleşme ve ulaşım alanındaki gelişmeler çok olumlu katkılar yapmaktadır. Bu gelişmede sermaye hareketlerinin serbestçe dolaşımı da önemli rol oynamaktadır. Sermaye hareketlerinin serbestleştirilmesi, yeni finansal kurumların oluşturulması, yeni dijital teknoloji tam anlamıyla entegre olmuş, küresel bir piyasa oluşturulmasına ortam hazırlamıştır.

Bir geçiş dönemindeyiz. Yapısal reformlar ve dünya ekonomisindeki olumlu gelişmelerin de katkısı sayesinde geçmişten gelen stok sorunlarımızın azaltılmasında önemli mesafeler aldık. Mevcut sorunların çözülmesi konusunda herkes üstüne düşeni yapmaya devam ediyor. Yeni ortamın özelliklerini anlamaya çalışıyoruz. Bu dönemde verimlilik, hukukun temel ilkeleri, uluslararası düzenlemeler ve uluslararası rekabet ön plana çıkıyor. Kar marjları düşüyor, buna karşılık işlem hacminin artmasını bekliyoruz. Finansal sektörün büyümesi ve derinleşmesinin önemi artıyor. Yatırım kararlarının daha doğru verilmesi gerekiyor. Yurtdışından kaynak girişi hızlanıyor. Finansal sektörün sağlıklı büyümesi için Türkiye’de piyasa mekanizmasının daha iyi işlemesine özel bir hassasiyet göstermeliyiz. Rekabeti bozan, rasyonel olmayan ve bankacılık mesleği ile bağdaşmayan uygulamalardan kaçınmalı ve bunların karşısında olmalıyız. Kurumlarımızın daha güçlü, karlı ve sağlıklı bir yapıda büyümesine gayret etmeliyiz. Müşterilerimizin hak ve çıkarlarını da gözetken bir yaklaşım içinde olmalıyız. Ekonomik alanda olduğu gibi sosyal alanda da ülkemizin geleceğine katkıda bulunacak projeleri desteklemeye devam etmeliyiz.

Ülkemizde geleceğe ilişkin beklentiler daha iyidir, güven artmıştır. Bu durumun en önemli yansıması olan YTL'ye güçlü talep artışı, hem ekonomik faaliyeti hem de finansal sektördeki olumlu gelişmeleri desteklemiştir; finansal sektör yeniden büyümeye başlamıştır. Yeni dönemde bankalarımıza ve Birliğimize önemli görevler ve sorumluluklar düşmektedir. En önemli görevimiz Türk lirasına ve bankacılık sistemine olan güvenin korunması, tasarrufların YTL cinsinden büyütülerek finansal araçlara olan talebin artırılması, para piyasaları yanında sermaye piyasasının büyütülmesi, kaynakların etkin ve verimli olarak kullanılması, temel bankacılık ilke ve kurallarına uyulması, risklerin doğru tespit edilmesi ve yönetilmesi olmalıdır.

Faiz oranlarındaki düşüşün sürmesi için risk priminin düşürülmesi gerekmektedir. Yatırımların, milli gelirin, istihdamın ve vergi gelirlerinin artması, mali disiplinin sürdürülmesi, yeniden yapılanmanın tamamlanması için reformların her kesimde eş anlı olarak yapılması, kayıtdışılığın azaltılması ve haksız rekabetin önlenmesi, enflasyon ile mücadelenin kararlılıkla sürdürülmesi, mali sistemin ve bankaların ulusal para cinsinden sağlıklı olarak büyümesi ve finansal güçlenmesi yönünde çabamızı artırarak sürdürmek durumundayız. Bu nedenle, ülkemizin uluslararası kredi notunun yatırım yapılan ülke notu düzeyine yükseltilmesine hassasiyet göstermeliyiz.

Ekonomide bir çok alanda yeniden yapılanmanın sürdüğü bir dönemde her kesim bankacılık sistemine hassasiyetle yaklaşmalıdır. Ekonomik yapılanmanın kalbi olan bankacılık sektöründe, sermayenin güçlendirilmesine özel bir hassasiyet gösterilmelidir. Ekonomik politikalar, finansal kurumların düzenlenmesi ve denetimi, vergi politikaları bu ilke çerçevesinde oluşturulmalı ve uygulanmalıdır.

Sayın Üyeler,

Çalışmalarımıza olan katkılarınız için teşekkürlerimizi sunarız. Desteğinizin bundan sonra da süreceğine olan inancımızla, Birliğimizin faaliyetlerini ve hesap yılına ilişkin mali sonuçlarını görüşlerinize ve onayınıza sunarız.

Saygılarımızla,

Türkiye Bankalar Birliği
Yönetim Kurulu Adına

Ersin Özince
Yönetim Kurulu Başkanı

I. 2005 Yılında Türkiye Ekonomisi ve Türk Bankacılık Sistemi

1. Genel Değerlendirme

1.1. 2005 Yılında Ekonomik Performans

Temel makro büyüklükler dikkate alındığında, Türkiye ekonomisi 2005 yılında da olumlu bir performans sergilemiştir.

Gayrisafi milli hasıla (gsmh) dördüncü yılında da artmaya devam etmiş, büyüme hızı beklenenin üzerinde gerçekleşmiştir. Kamu kesimi dengesindeki iyileşme hızlanarak sürmüştür. Kamu kesimi borç stokunun gsmh'ye oranı gerilemeye, borç stokunun yapısı da iyileşmeye devam etmiştir. Özelleştirme hız kazanmıştır. Üretici fiyatlarında enflasyon önemli ölçüde düşmüş, tüketici fiyatlarındaki düşüş ise yavaşlamıştır. Ücretler hem özel sektörde hem de kamu kesiminde reel olarak artmaya devam etmiştir. İstihdam işgücünden daha yavaş artmış, fakat işgücüne katılımın gerilemesi sonucu işsizlik oranı değişmemiştir. Diğer taraftan, imalat sanayiinde verimlilik artışı 2005 yılında da ekonomik performansı olumlu yönde etkilemiştir.

Toplam talep ilk yarıdaki yavaşlamanın ardından ikinci yarıda yeniden hızlanmış ve beklenenin üzerinde büyümüştür. Bunda, kamunun hem tüketim hem de yatırım harcamalarının artması etkili olmuştur. Özel sektör makine yatırımının artışı hızı yavaşlamış, bina yatırımlarının artışı hızı ise ivme kazanmıştır.

Hem nominal hem de reel faiz oranları düşmeye devam etmiştir. Yerleşiklerin yanında yabancı yatırımcıların da YTL cinsinden yatırım araçlarına olan güçlü talebi sürmüştür. Sermaye girişlerinin de etkisiyle döviz arzı döviz talebinin üzerinde kalmış, TC Merkez Bankası günlük ihaleler ve/veya doğrudan müdahale yoluyla döviz arz fazlasını dengelemeye çalışmıştır. TC Merkez Bankası'nın döviz rezervleri ve döviz pozisyonu rekor düzeye ulaşmıştır. YTL, dolar ve euro karşısında reel olarak değer kazanmıştır.

Bankacılık sistemi istikrar içinde büyümüştür. YTL'ye olan güçlü talep nedeniyle bilanço içinde YTL'nin payı daha da artmıştır. Hem kurumsal hem de bireysel kredi talebi canlılığını korumuş, kredi portföyü 2000 yılından sonra ilk kez menkul kıymetler portföyünü aşmıştır. Bankaların yurtdışından kullandıkları kredilerdeki hızlı büyüme devam etmiştir. Hisseleri menkul kıymetler piyasasında işlem gören şirketlerin piyasa değeri önemli ölçüde artmıştır.

Dış ticaret hacmi ivme kaybederek büyürken, dış ticaret hacminin gsmh'ye oranı yüzde 52 olmuştur. Hem ihracat hem de ithalat artmaya devam etmiş, ancak 2004 yılına göre artış hızları yavaşlamıştır. İthalat ilk kez 100 milyar doları aşmıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı gerilemeye devam etmiş, 2000 yılından sonraki en düşük düzeyine düşmüştür.

Dış ticaret açığındaki genişlemeye bağlı olarak cari işlemler dengesi rekor düzeyde açık vermiştir. Cari açığın gsmh'ye oranı yüzde 6,4'e yükselmiştir. Öte yandan sermaye girişi hızlanarak sürmüştür. Özel sektörde hem finansal kurumların hem de banka dışı kesimlerin dış borç kullanımı artarken, kamu ve TC Merkez Bankası net dış borç ödemesi yapmışlardır. Özelleştirme ve yabancı yatırımcıların artan ilgisi nedeniyle doğrudan yabancı sermaye girişi tarihsel olarak rekor bir düzeye ulaşmıştır. Dikkati çeken diğer bir gelişme ise yabancı yatırımcıların hem hisse senedi hem de kamu kağıtlarına olan yatırımlarının artarak büyümesi olmuştur. Bu gelişmelere bağlı olarak yabancı para cinsinden dış borç stoku yaratmayan sermaye

girişleri 9,5 milyar dolardan 22 milyar dolara yükselmiştir. Uluslararası döviz rezervleri 17,8 milyar dolar artmıştır. Türkiye 2005 yılında Uluslararası Para Fonu'na net 5,4 milyar dolar ödeme yapmıştır.

Türkiye ekonomisinde 2002-2005: Davranışlar ne yönde değişti ve ekonomik performansı nasıl etkiledi?

Türkiye ekonomisinde 2002-2005 dönemindeki gelişmeleri olumlu yönde etkileyen başlıca nedenler; fiskal, fiyat ve finans istikrarını gözetilen bir yaklaşım uygulanması, kamu kesimi de dahil ekonomik birimlerin davranışlarındaki değişim, piyasa mekanizmasının daha iyi işlemesine ve uluslararası rekabetin iyileştirilmesine yönelik çabalar, uluslararası düzenlemelere uyum sürecinin devam etmesi, bekleyişlerin iyileşmesi olmuştur. Vergi yükünün azaltılması yönünde adımlar atılmaya başlanmıştır. Bu arada, dünya ekonomisinde büyüme ve uluslararası ticaret hacminin artması, uluslararası piyasalardaki likidite ve dış borçlanma koşullarının iyileşmesi, Avrupa Birliği ile ilişkilerin müzakere sürecinin başlaması kararı ile somut bir hal alması da bu sürece çok olumlu bir katkı sağlamıştır. Buna karşılık, başta petrol olmak üzere temel enerji girdilerinin fiyatlarının yüksek düzeyde seyretmesi, ticarete konu olmayan mal ve hizmet fiyatlarındaki artışın ortalama fiyat artışlarının üzerinde kalması, istihdamdaki artışın işgücü arzındaki artışın gerisinde kalması nedeniyle işsizlik oranının yüksek düzeyde seyretmesi, sosyal güvenlik sistemine yapılan transferlerdeki artış ile sanayi sektörünün performansı ve rekabet gücü, yakından izlenmekte olan konular arasında gündemde yer almaktadır.

2002-2005 döneminde dikkati çeken en önemli değişiklikler kamu kesimi tasarruf açığının önemli ölçüde daralması, buna karşılık özel sektörün tasarruf fazlasının tasarruf açığına dönüşmesi, enflasyonun tek haneli rakamlara gerilemesi, YTL'ye olan güçlü talep nedeniyle portföy tercihlerinde YTL lehine değişim, bireysel müşterilerin kredi talebindeki artış, banka sisteminin bilanço yapısında iyileşme ve kredi arzında artış, özkaynakların güçlenmesi, sermaye girişinin hızlanması ve daha sağlıklı hale gelmesi olmuştur.

Kamu kesimi tasarruf açığının gsmh'ye oranı 2002 yılında yüzde 12,5 iken 2005 yılında yüzde 2,8'e gerilemiştir. Buna karşılık, özel sektörde yüzde 10 oranında fazla veren tasarruf dengesi 2005 yılında yüzde 4,4 oranında açık vermiştir. Toplam tasarruf açığı ise yüzde 2,5'den yüzde 6,4'e yükselmiştir. Toplam tasarruf oranının gsmh'ye oranı yüzde 19,2'den yüzde 23,4'e artarken, sabit sermaye yatırımlarının gsmh'ye oranı yüzde 17,3'den yüzde 20,2'ye yükselmiştir. Özel sektörde, tasarrufların gsmh'ye oranı yüzde 25,4'den yüzde 22,7'ye gerilerken; sabit sermaye yatırımlarının oranı ise yüzde 11'den yüzde 14,9'a yükselmiştir. Özel sektör yatırımlarındaki artış büyük ölçüde makina yatırımlarındaki artıştan kaynaklanmıştır. Özel sektörde verimlilik önemli ölçüde artmıştır. Çalışılan saat başına kısmi verimlilik endeksi, 2002 yıl sonunda 128 puandan 2005 yıl sonunda 158 puana yükselmiştir.

Kamu kesiminde borçlanma gereksiniminin azaltılması ve bu sayede finansal kaynaklar üzerindeki baskının hafifletilmesi amacıyla sürdürülen çabalara bağlı olarak, 2005 yılında bütçe açığının gsmh'ye oranı yüzde 3,1'e , kamu kesimi açığının gsmh'ye oranı ise yüzde 0,9'a düşmüştür. Faiz dışı fazlanın gsmh'ye oranı 2002-2005 döneminde ortalama yüzde 6 olmuştur.

Kamu kesiminde sağlanan disiplin sayesinde kamu borç stokunun gsmh'ye oranı yüzde 75'ten yüzde 68'e gerilemiştir. İç borç stokunun gsmh'ye oranı yüzde 52'den yüzde 50'ye düşerken, hem vade yapısı hem de risk yapısı iyileşmiştir. YTL borçlanma maliyeti de 59 puan azalarak yüzde 73'ten yüzde 14'e düşmüştür.

Kamu kesimi dengesindeki iyileşme, fiyat istikrarını hedefleyen TC Merkez Bankası'nın bu yöndeki para politikası uygulamalarına da olumlu yönde destek sağlamıştır. Enflasyon beklentilerindeki iyileşme ve enflasyonda düşüş yönündeki gerçekleştirmeleri dikkate alarak TC Merkez Bankası kısa vadeli faiz oranlarını düşürmüştür. Para piyasalarında istikrar korunmuştur. YTL başlıca yabancı paralar karşısında reel olarak değer kazanmıştır. TC Merkez Bankası'nın bilançosundaki büyümenin neredeyse tamamı net dış varlıklardaki artıştan kaynaklanmıştır. TC Merkez Bankası rezervleri 2002 yılında 26,7 milyar dolar iken 2005 yılı sonunda 50,5 milyar dolara, döviz pozisyonu ise 2,2 milyar dolar açıktan 8,9 milyar dolar fazlaya dönmüştür.

YTL'ye olan güçlü talep sayesinde para talebinin yapısı da önemli ölçüde değişmiştir. Repo, yatırım fonları ve yerleşiklerin kamu kağıdı talebi de dikkate alındığında para talebi içinde YTL cinsinden araçların payı 2002 sonunda yüzde 68 iken 2005 sonunda 84'e yükselmiştir. Kredi talebi de hızla büyümüştür. Kredi stokunun gsmh'ye oranı 2002 sonuna göre 12 puan artarak yüzde 31'e çıkmıştır. Bu gelişmede kurumsal kredilerdeki artış yanında bireylerin borçlanma davranışlarında ki değişme de önemli rol oynamıştır. Öte yandan, kredi portföyünün bankacılık sisteminin toplam aktifleri içindeki payı 2002 yılından sonra ilk kez menkul kıymetler portföyünün payını geçmiştir. Kredi portföyündeki artışa rağmen, sermaye yeterliliği rasyoları yüksek seyretmeye devam etmiştir. Serbest özkaynaklar, toplam özkaynaklara paralel bir biçimde büyümeye devam etmiştir.

2002 yılından sonra dikkati çeken diğer önemli bir gelişme dış ticaret hacminin hızla büyümesidir. YTL'nin dolar karşısında önemli ölçüde değer kazanmasına ve hızlı millî gelir artışına karşın, dış ticaret hacminin gsmh'ye oranı 2002 yılına göre 3 puan artarak 2005 yılında yüzde 52'ye yükselmiştir. Dış ticaret açığının gsmh'ye oranı ise yüzde 9,2'den yüzde 11,8'e yükselmiştir. İhracat 36,1 milyar dolardan 73,3 milyar dolara, ithalat ise 51,6 milyar dolardan 116 milyar dolara ulaşmıştır.

Dış ticaret açığındaki hızlı büyümeye bağlı olarak cari işlemler açığı da genişlemiştir. Cari işlemler açığının gsmh'ye oranı yüzde 0,9'dan yüzde 6,4'e yükselmiştir. Diğer taraftan, cari işlemler açığının oldukça üzerinde sermaye girişi olmuştur. 2002-2005 döneminde toplam 46,5 milyar dolar cari işlemler açığına karşın, aynı dönemde sermaye girişi 68,8 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Sermaye hareketlerinin yapısında da dikkat çeken değişimler olmuştur: Özel sektörde hem finansal kurumların hem de finansal olmayan kurumların borçlanması hızlanmıştır. Kamu ise net dış borç ödemeye devam etmiştir. Diğer taraftan, doğrudan yabancı sermaye rekor düzeye ulaşmıştır. Yabancı yatırımcıların YTL cinsinden sermaye piyasası araçlarına olan talebi hızlanarak sürmüştür. Bu gelişmelere bağlı olarak cari işlemler açığının oldukça üzerinde gerçekleşen sermaye girişi sayesinde 2002-2005 döneminde resmi rezervler 23,8 milyar dolar artmıştır.

Dış borç stokunun gsmh'ye oranı gerilemeye devam etmiştir. Özel kesim dış borç stoku artarken, kamu kesimi dış borcu azalmıştır. Dış borç stokunun gsmh'ye oranı 2002 yılında yüzde 78'den, 2005 yılında yüzde 47'ye gerilemiştir.

Türkiye ekonomisinde 2002-2005 döneminde yaşanan gelişmelerin önemli bir yansıması da uluslararası kredi notunun artmasıdır. 2002 yılında B- durağan olan kredi notu BB- pozitif (S&P) yükselmiştir.

Orta vadeli program ve 2006-2008 Dönemine İlişkin Tahminler: Program AB ekonomik kriterlerine 2008 yılında ulaşmayı hedefliyor.

Hükümetin 2006-2008 dönemini kapsayan orta vadeli programı ve temel ekonomik büyüklüklere ilişkin tahminlerine göre, gayri safi yurtiçi hasılanın (gsyih) yıllık yüzde 5 oranında büyümesi ve 2008 sonunda 422 milyar dolar olması; kişi başına gelirin 5.621 dolara ulaşması; enflasyonun yüzde 4'e gerilemesi; öngörülmektedir.

Orta Vadeli Programın Öngörülleri: Temel Ekonomik Büyüklükler

	2002	2005*	2006**	2007**	2008**
Gsyih (reel büyüme, %)	7,8	7,4	5	5	5
Gsyih (milyar dolar)	180	361	365	393	422
Kişi başına gelir (dolar)	2.586	5.008	4.981	5.289	5.621
Kkbg/Gsmh (%)	-12,6	-0,9	-2,6	-1,4	-0,1
Kamu brüt borç stoku/Gsmh (%)	91	69	72	68	64
Enflasyon (TUFİ, yıl sonu, %)	30	8	5	4	4

Program üç yıl boyunca kamu kesimi dengesinin fazla vereceğini ve kamu kesimi borç stokunun gayrisafı yurtiçi hasılaya oranının yüzde 64'e gerileyeceğini tahmin etmektedir. Toplam tüketimin yılda ortalama yüzde 3,6, sabit sermaye yatırımlarının ise yüzde 9 civarında artacağı tahmin edilmektedir. İhracatın 105 milyar dolara, ithalatın ise 150 milyar dolara yakın olması öngörülmürken, cari işlemler açığının gsmh'ye oranının yüzde 3 düzeyinde olacağı tahmin edilmektedir.

2002 Sonrası Reel Sektör: TCMB Sektör Bilançoları Değerlendirmesi¹

Bu bölümde, 2002-2004 dönemindeki ekonomik gelişmelerin imalat sanayine yansımaları riskler, finansman yapısı ve ölçek itibarıyla değerlendirilmiştir:

I- Sektör riskleri ve finansman yapısı

- 1- İncelenen dönemde, firmaların artan kaynak ihtiyacına bağlı olarak, kullanılan fonlar içinde yurtdışından kullanılan fonların payı artmıştır.
- 2- Kullanılan nakdi kredilerin yüzde 76'sı yabancı para cinsinden kullanılmıştır.
- 3- Yurtdışından sağlanan nakdi kredilerin yüzde 59'u imalat, yüzde 14'ü ticaret, yüzde 10'u enerji sektörü tarafından kullanılmıştır.
- 4- Krediler ağırlıklı olarak büyük firmalarca kullanılmıştır.
- 5- Anket cevapları değerlendirmeye alınan firmaların sadece yüzde 4'ü riskten korunmak için vadeli işlem borsasında işlem yapmaktadır.
- 6- Firmalarda risk algılamasının yeterli olmadığı görülmektedir.
- 7- Reel sektör kur riskinin bankacılık sektörüne kredi riski olarak yansımaları olasıdır.
- 8- Yabancı para pozisyon açığı artmaktadır. Bir önceki yıla göre 2003 yılında yüzde 24, 2004 yılında yüzde 51 artmıştır.
- 9- Pasifte YP nakdi banka kredilerinin payının yüzde 58 olması kur riskinin sadece kullanılan YP kredilerden değil firma faaliyetlerinden doğan YP yükümlülüklerden de kaynaklandığını göstermektedir.
- 10- YP nakdi kredilerin yüzde 59'u kısa, kalanı uzun vadedir.
- 11- Yüksek büyüme ve karlılık devam etmiştir.
- 12- Varlıkların yüzde 52'si özkaynakla, yüzde 19'u banka kredileri ile finanse edilmiştir.

¹ TCMB tarafından yayınlanan "Sektör Bilançoları Değerlendirmesi (2002-2004)" raporundan derlenmiştir.

Sektör Değerlendirmeleri: İmalat sanayi ve alt sektörler

II- Ölçekler itibariyle değerlendirme

- 1- Büyük ölçüde net satışlardaki reel küçülmenin etkisiyle, finansman giderlerinin net satışlar içindeki payının gerileme eğiliminde olmasına rağmen küçük ölçekli firmalar 2004 yılında zarar etmişlerdir. Söz konusu firmalar 2002 ve 2003 yıllarında vergi öncesinde elde ettikleri kârlarla faiz giderlerini karşılayabilirken, 2004 yılında bunu başaramamışlardır.
- 2- Büyük ve orta ölçekli firmaların net satışları reel olarak artmıştır. Finansman giderlerinin net satışları içindeki payı gerilemiştir.
- 3- Net kâr marjları ise değişmemiştir. Bu firmaların da faiz ve vergi öncesi kârlarıyla faiz giderlerini karşılayabildiği görülmektedir.
- 4- Küçük ve orta ölçekli firmaların ekonomik rantabiliteden yararlanamadığı ve bu firmaların yabancı kaynak maliyetlerinin yüksek olduğu dikkat çekicidir.
- 5- YP ile borçlanma maliyetlerinin düşük olması firmaların döviz borcuna yönelmelerini sağlamıştır.
- 6- Yurtiçi ve yurt dışındaki bankalardan kullanılan kredilerin küçük ölçekli firmalarda yüzde 60'ı, orta ölçekli firmalarda yüzde 85'i, büyük ölçekli firmalarda ise yüzde 80'i yabancı para cinsinden kullanılan krediler olmuştur.

1.2. 2005 Yılında Bankacılık Sektörü

Ekonomik performansın iyileşmesi bankacılık sisteminin bilançosuna ve davranışına da olumlu yansımıştır.

Bankacılık sistemi istikrarlı büyüme seyrini 2005 yılında da sürdürmüştür. Bilanço içinde YTL cinsinden kalemlerin payı artmıştır. Özkaynaklardaki ve serbest sermayedeki artış sürmüştür. Kaynak maliyeti düşmüştür. Yurtdışından daha iyi imkanlarla borçlanma artmıştır. Kredi portföyü büyümüş ve çeşitlenmiştir. 2000 yılından sonra ilk kez kredi portföyü menkul kıymetler portföyünü aşmıştır. Kurumsal krediler yanında bireysel krediler de hızla büyümüştür. Sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı düşmüştür. Likidite yüksek kalmaya devam etmiştir. Duran aktiflerin toplam aktifler içindeki payı azalmıştır. Aktif getirisi ve sermaye karlılığı 2004 yılına göre düşmüştür. Finansal kurumların piyasa değeri artmıştır.

Türkiye'de 34 mevduat bankası, 13 yatırım ve kalkınma bankası ve 4 katılım bankası faaliyet göstermektedir. Aralık 2005 itibariyle, mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankalarının toplam aktifleri yüzde 30 artarak 397 milyar YTL (296 milyar dolar) olmuştur. Bu bankaların toplam şube sayısı 6.247 adete, personel istihdamı ise 132.258 kişiye yükselmiştir. 2005 yılı içinde bir banka daha (T.Vakıflar Bankası T.A.O.) halka açılmıştır.

Bankacılıkta 2002-2005: Uluslararası düzenlemelere uyum, artan rekabet ve özkaynaklarda artış.

Ekonomide sağlanan istikrar, hızlı büyüme trendi, enflasyonun düşmesi ve kamunun kaynak talebinin azalması piyasalarda rekabeti artırmıştır. Bu arada, temel bankacılık kuralları uluslararası standartlara önemli ölçüde yaklaşmıştır. Yeniden yapılanmanın ardından bankacılık sistemi daha güçlü bir yapı kazanmaya başlamıştır.

Türkiye ekonomisinde ve finansal sektörde 2002-2005 döneminde yaşanan gelişmelerin bankacılık sistemine olan en önemli yansıması sektör bilançosunun büyümesi ve yapısının değişmesi olmuştur. Toplam aktifler, 130 milyar dolardan 296

milyar dolara yükselmiştir. Toplam aktiflerin gsmh'ye oranı on puan artarak yüzde 82 olmuştur.

YTL kaynakların toplam pasiflerde 2002 yılında yüzde 50 olan payı, 2005 yılı sonunda yüzde 64'e yükselmiştir. Benzer şekilde, YTL aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 57'den yüzde 68'e yükselmiştir. Bu gelişmede, YTL'ye olan güçlü talep yanında, YTL'nin başlıca yabancı paralar karşısında değer kazanması nedeniyle, yabancı para kaynakların YTL karşılığının yavaş artmasının da etkisi olmuştur.

Diğer önemli gelişme, özkaynakların güçlenmesidir. Özkaynaklar 15,7 milyar dolardan 40 milyar dolara yükselmiştir. Duran aktiflerin azalmasının da etkisiyle serbest özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 1,9'dan yüzde 8,2'ye yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 12,1'den yüzde 13,5'e yükselmiştir.

Aktif yapısında en önemli değişiklik kredi portföyünün büyümesi ve çeşitlenmesi olmuştur. Kredilerin toplam aktiflere oranı 11 puan artarak yüzde 38'e, toplam mevduata oranı ise 22 puan artarak yüzde 62'ye yükselmiştir. Buna karşılık, menkul kıymetler portföyünün toplam aktifler içindeki payı yüzde 41'den yüzde 36'ya gerilemiştir. Toplam krediler içinde bireysel krediler hızlı bir artış göstermiştir. Bireysel kredilerin toplam krediler içindeki payı Aralık 2005 itibariyle 5 puan artarak yüzde 31 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Bilançonun yapısında hızlı değişimin yaşandığı bu dönemde özellikle mevduatın vade yapısında önemli bir değişim olmamıştır. Faize duyarlı kaynakların ortalama vadesi 70 gün ve varlıkların ortalama vadesi 150 gün düzeyinde seyretmiştir.

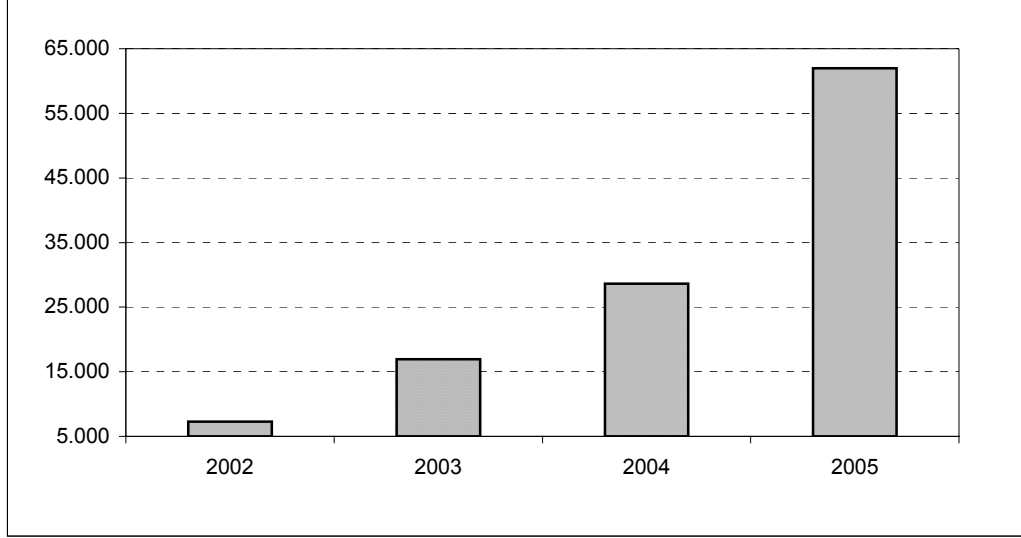
Gelişmeler banka sisteminin karlılığını da olumlu yönde etkilemiştir. Aktif karlılığı yüzde 1,1'den yüzde 2,7'ye, özkaynak karlılığı ise yüzde 9,2'den yüzde 11,8'e yükselmiştir. Net faiz marjının karlılığa katkısı artmıştır. Diğer önemli katkı ise ücret ve komisyon gelirlerindeki artıştan gelmiştir.

Aralık 2005 itibariyle, bankacılık sisteminde ilk 10 bankanın sektör aktif payı, yüzde 81'den yüzde 85'e yükselmiştir. Kamu ve Fon bankalarının toplam aktiflerdeki payı 4 puan azalarak yüzde 32'ye gerilemiştir. Yabancı sermayeli bankaların payı ise 2 puan artışla yüzde 5'e yükselmiştir. Yabancı yatırımcıların bankacılık sistemine olan ilgileri 2005 yılında somut yatırıma dönüşmüştür. Bazı yatırımcılar stratejik ortaklık yoluyla, bazıları ise yönetim hakkını almak suretiyle bankacılık sistemine yatırım yapmışlardır.

Türk Ekonomi Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 50'si BNP Paribas, Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 89'u Fortisbank NV-SA, T.Garanti Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 26'sı GE Capital Corporation finans şirketi tarafından satın alınmıştır.

Türkiye ekonomisi ve bankacılık sisteminin performansındaki olumlu gelişmeler, bankaların piyasa değerine de yansımıştır. İMKB'de işlem gören 10 bankanın büyük çoğunluğunu oluşturduğu finansal kurumların piyasa değeri, 2002 yılı sonunda 7,2 milyar dolar iken 2004 yılı sonunda 28,1 milyar dolara, 2005 yılı sonunda ise 53 milyar dolara yükselmiştir. Bu dönemde İMKB'de işlem görmeye başlayan 2 banka eklendiğinde, toplam piyasa değeri 62 milyar dolara yükselmiştir.

İMKB'de İşlem Gören Finansal Kurumların Piyasa Değeri (Milyon Dolar)

Türkiye ve Avrupa Birliği Bankacılık Sistemleri

Türkiye (2005) ve AB15 (2004) bankacılık sistemi² verileri karşılaştırıldığında, kişi başına gelirin, AB15 ülkelerinde Türkiye'nin yaklaşık 6 katı olmasına rağmen, kişi başına aktiflerin 21, kişi başına kredinin 24 ve kişi başına mevduatın ise Türkiye'nin 12 katı olduğu görülmektedir. Bu durum, AB15 ülkelerinde kredi kuruluşu, şube ve personel sayısını da olumlu etkilemektedir.

Türkiye-AB15 Karşılaştırması: Seçilmiş Göstergeler

		AB15 (2004)	Türkiye (2005)
Kişi başına			
-Gelir	Euro	26.832	4.259
-Aktif	Euro	74.033	3.572
-Kredi	Euro	31.344	1.325
-Mevduat	Euro	25.234	2.188
Hizmet verilen nüfus			
-Her kredi kuruluşu için	Kişi	53.402	1.489.000
-Her personel için	Kişi	140	529
-Her şube için	Kişi	1.934	11.205

Kaynak: ECB, TBB

Türkiye'de bir kredi kuruluşu ortalama 1,5 milyon kişiye hizmet verirken, bu sayı AB15 ülkelerinde 53.000 kişidir. AB15 ülkelerinde her şubeye 1.934 ve her personele 140 kişi düşerken, Türkiye'de bu rakamlar sırasıyla 11.205 ve 529 kişidir.

² AB ülkeleri için tüm kredi kuruluşları dahildir. Türkiye için mevduat bankaları ile kalkınma ve yatırım bankaları alınmıştır.

Türkiye-AB15 Karşılaştırması: Seçilmiş Finansal Göstergeler

		AB15 (2004)	Türkiye (2005)
Gsyih'ye Oran			
-Toplam aktifler	yüzde	276	82
-Toplam mevduat	yüzde	94	50
-Toplam kredi	yüzde	117	31
-Konut kredileri	yüzde	39	3
-Tüketici kredileri	yüzde	8	6

Kaynak: ECB, TBB

AB15 ülkelerinde toplam aktiflerin gsyih'ya oranı yüzde 276 iken, bu oran Türkiye'de yüzde 82 olmuştur. Benzer bir eğilim kredi ve mevduat rakamlarında da görülmektedir. Kredi ve mevduat stokunun milli gelire oranı, AB15 ülkelerinde sırasıyla yüzde 117 ve yüzde 94 iken, bu oranlar Türkiye'de sırasıyla yüzde 31 ve yüzde 50 olmuştur.

Konut ve tüketici kredilerinin gsyih'ya oranı AB15 ülkelerinde sırasıyla yüzde 39 ve yüzde 8 iken, bu oranlar Türkiye'de yüzde 3 ve yüzde 6 olarak gerçekleşmiştir.

Genel olarak Türkiye'de son üç yılda gerçekleşen hızlı büyümeye rağmen, bankacılık sistemi büyüklükleri AB15 ülkelerinin oldukça gerisindedir.

Önemli Düzenlemeler ve Uygulamalar

2005 yılında bankacılık sektörüyle ilgili en önemli yasal düzenleme 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu olmuştur. Bu Kanunla getirilen önemli değişikliklere aşağıda yer verilmiştir:

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ile Getirilen Değişiklikler:

<i>5411 Sayılı Bankacılık Kanunu</i>	1.11.2005 tarih ve 25983 mükerrer sayılı Resmi gazetede yayımlanmıştır. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu 4389 sayılı Kanunda yer alan maddelerin bir çoğunu aynen benimsemekle birlikte, 4389 sayılı Kanunda yer almayan çok yeni tanım ve kuruluşlara ilişkin hükümler de getirmiş bulunmaktadır.
<i>Kanun gerekçesi</i>	Avrupa Birliği (AB) direktifleri, uluslararası ilkeler ve standartlar ile uyumlu olarak mevcut sorunları çözümlenmeyi ve geleceğe yönelik politikalar ile başlangıç noktaları oluşturmayı hedefleyen, şeffaflık ilkesi çerçevesinde anlaşılır ve açık bir Kanun olması hedeflenmiştir.
<i>Kanun amacı</i>	Kanunun amacı, finansal piyasalarda güven ve istikrarın sağlanmasına, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasına, tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.
<i>Kanun kapsamı</i>	<ul style="list-style-type: none">- Mevduat bankaları- Katılım bankaları- Kalkınma ve yatırım bankaları- Finansal holding şirketleri <p>"Özel finans kurumları" unvanı "katılım bankaları" olarak değiştirilmiş, Kanunun kapsamı finansal holding şirketleri, kuruluş birlikleri, BDDK ve TMSF'yi içerecek şekilde genişletilmiştir.</p>

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ile Getirilen Değişiklikler: (devamı)

<i>Tanımlar</i>	Kalkınma ve yatırım bankası, Fon bankası, katılım bankası, finansal kuruluş, finansal holding şirketi, merkez şube, kontrol, nitelikli pay, hâkim ortak, yöneticiler, tasarruf mevduatı, özel cari hesap, katılma hesabı, katılım fonu, destek hizmeti kuruluşu ve kıyı bankacılığı gibi kavramlar Kanuna eklenmiş ve AB direktiflerine uygun olarak tanımlanmıştır.
<i>Faaliyet alanı ve izinler</i>	Bankaların gerçekleştirebilecekleri faaliyet konuları açık bir şekilde Kanunda sıralanmıştır. Bankaların kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin verilecek izinler daha kapsamlı, açık ve ihtiyatlı denetimin bir parçası olarak tasarlanmış, izin başvurularının reddi ile verilen izinlerin iptali ve ret kararlarının gerekçeli olarak bildiri esası benimsenmiştir. Yeni şube açılması için asgari özkaynak tutma zorunluluğu kaldırılmış, Kurulca belirlenecek esaslara, kurumsal yönetim hükümleri ile koruyucu hükümlere uyulmuş olması ve Kuruma bildirilmesi şartı ile serbest bırakılmıştır.
<i>Asgari sermaye</i>	Ödenmiş sermaye mevduat bankaları için asgari 30 milyon YTL, kalkınma ve yatırım bankaları için asgari 20 milyon YTL olarak belirlenmiştir.
<i>Ana sözleşme değişiklikleri</i>	Sözleşme değişikliğine ilişkin sürecin kısaltılması, kamuoyunun aydınlatılması ve finansal kurumların şeffaflığının artırılması yönünde hükümler getirilmiştir.
<i>Kurumsal yönetim</i>	Kanunla "kurumsal yönetim ilkeleri" kavramı bankacılık mevzuatına girmiştir. Kurumsal yönetim ilkelerine ilişkin yapı ve süreçlerin ve bunlara ilişkin ilkelerin, Sermaye Piyasası Kurulu ile kuruluş birliklerinin de görüşü alınarak Kurul tarafından belirleneceği hükme bağlanmıştır. Denetim Kurulunun oluşturulması, Bağımsız denetim, derecelendirme, değerlendirme kuruluşları için mesleki sorumluluk sigortası, Halka açık kuruluşların finansal tablolarını yayımlamadan önce Kurum'dan izin alması, Genel müdür yardımcılarının üçte ikisinin genel müdürde aranan şartlara haiz olmaları hükümleri getirilmiştir.
<i>Koruyucu hükümler</i>	Bütün sınırlamaların ve standart oranların konsolide bazda dikkate alınması, Özkaynağın kuruluş sermayesinden az olmaması, Likidite yeterliliğine ilişkin düzenlemeye yer verilmesi, Kredi tanımının genişletilmesi, Bütün sınırlamalar ve standart oranlara ilişkin eşiklere ulaşılmaması halinde acil bildirim zorunluluğu hükümleri getirilmiştir.
<i>Risk grubuna kredi kullandırma</i>	Bankanın dâhil olduğu risk grubunda bulunan gerçek ve tüzel kişilere kredi kullandırılması hâlinde, gerekli kararların yönetim kurulunun üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ile alınması ve bunlara sağlanan kredi koşullarının kredi kullananın lehine diğer kişi ve gruplara kullandırılanlardan ve piyasa koşullarından farklılık arz etmemesi şart görülmüştür. Bankalarca kendi risk grubuna verilen krediler özkaynakların yüzde yirmisi ile sınırlandırılmıştır. Özel karşılıkların tamamının, ayrıldıkları yılda kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak kabul edilmesi hükme bağlanmıştır.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu ile Getirilen Değişiklikler: (devamı)

<i>Sınırlamalar</i>	Yeni ortaklık payı edinimi için yeterli mali güce sahip olunması ve kurumsal yönetime ilişkin hükümlere uygun olunması, Taşınmazların özkaynakların yüzde 25'ini aşmaması, Gayrimenkul ticareti yapan kişilere kredi açılmasına imkan tanınması, Sandıklara kaynak aktarılmaması ve zarara neden olabilecek işlem tesis edilmemesi, Bağışlara sınır getirilmesi ve Örtülü kazancın önlenmesi hususlarına ilişkin hükümler getirilmiştir.
<i>Denetim</i>	Yerinde denetim ve gözetim faaliyetlerinin bütünlük içinde ifa edilmesi, Kurumun meslek personelini oluşturan bankalar yeminli murakıp ve yardımcıları yanında, bankacılık uzmanı ve yardımcıları, bilişim uzmanı ve yardımcıları, hukuk uzmanı ve yardımcılarının da görev alacağı bir denetim ekibi tarafından yerine getirilmesi, Yerinde denetim ve gözetim faaliyetlerinin Kurulca belirlenecek esaslara göre yapılması, Risk odaklı denetim anlayışının benimsenmesi, Bilgi işlem sistemi dahil tüm faaliyetlerin denetlenmesi, Konsolide bazda denetimin gerçekleştirilmesi ve diğer yetkili mercilerle işbirliğinin öngörülmesi hususları getirilmiştir.
<i>Likiditenin güçlendirilmesi</i>	Bankaların etkin denetimi kapsamında malî bünyelerinin yakından takibi amacıyla bankalar için asgarî likidite yeterliliği öngörülmüştür.
<i>Sistemik riske karşı alınacak önlemler</i>	Finansal sistemin bütününe sirayet edebilecek ölçüde olumsuz bir gelişmenin ortaya çıkması ve bu durumun Kurumun koordinasyonunda, Fon, Hazine Müsteşarlığı ve TC Merkez Bankasınca müştereken tespiti hâlinde, alınacak olağanüstü tedbirleri belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkili olup, ilgili bütün kurum ve kuruluşların belirlenen bu olağanüstü tedbirleri derhal uygulamakla yetkili ve sorumlu olduğu hükmü getirilmiştir.
<i>Mevduat</i>	Türkiye'de bulunan kredi kuruluşlarının yurtdışındaki şubeleri ve ortaklıklarının yurtiçinde mevduat toplayamayacağı hükmü yer almıştır. Sigortaya tabi olmayan mevduat ve katılım fonunun tanımı yapılmıştır. Mevduat bankalarının kendi nezdinde bulunan mevduatı yalnızca sigortaya tâbi kısım üzerinden sigorta ettirmeleri ve bu tutar üzerinden tasarruf mevduatı sigorta primi ödemeleri hüküm altına alınmıştır.
<i>Hakem Heyeti</i>	Üyeler ve bireysel müşterileri arasındaki ihtilafların çözüme kavuşturulması amacıyla Kurulca onaylanan usûl ve esaslar dâhilinde hakem heyeti oluşturulması hususunda hüküm getirilmiştir.
<i>Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu</i>	Bağımsızlığın güçlendirilmesi, Şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin hayata geçirilmesi, Finansal kiralama, faktoring, finansman şirketlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesinin Kuruma geçmesi, Finansal sektör komisyonunun kurulması, TMSF ile koordinasyonun sağlanması için eşgüdüm komitesinin kurulması öngörülmüştür.
<i>Kanuni Yükümlülükler</i>	Sır saklama yükümlülüğü sıkılaştırılmış, etik ilkelerin ihdas edilmesi öngörülmüş, itibarın korunması kapsamında sektörün bütününe yönelik düzenlemenin yapılması hükmü getirilmiştir.
<i>Diğer hükümler</i>	Birleşme, bölünme ve hisse değişiminden doğan kazançların Kurumlar Vergisinden muaf tutulması, diğer Kanunlarda yer alan Banka ifadesinin özel finans kurumları için de geçerli olması hükümleri getirilmiştir.

Finansal Yeniden Yapılandırma Programı Haziran 2002'de başlamış ve Haziran 2005 itibariyle sona ermiştir. Program çerçevesinde 322 firma kapsama alınmış ve 6.021 milyon dolar tutarında borç yeniden yapılandırılmıştır.

"5281 Sayılı Vergi Kanunlarının Yeni Türk Lirasına Uyumu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" ile yatırım araçlarının vergilendirilmesindeki farklılıklar önemli ölçüde kaldırılmıştır. Kamu borçlanma kağıtları ile mevduat, özel sektör tahvili ve bonosu yüzde 15 oranında stopaja tabi olmuştur.

Basel-II'ye geçiş sürecinin etkin bir şekilde planlanmasına yönelik olarak banka görüşleri alınmak suretiyle "Basel-II'ye Geçişe İlişkin Yol Haritası" BDDK tarafından 30 Mayıs 2005 tarihinde kamuoyuna açıklanmıştır. Basel II Yönlendirme Komitesi faaliyetleri çerçevesinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) koordinasyonunda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Türkiye Bankalar Birliği temsilcilerinin katılımıyla reel sektörün Basel II hakkında bilgilendirilmesi amacıyla çeşitli illerde bilgilendirme toplantıları düzenlenmiştir.

2. 2005 Yılında Türkiye Ekonomisindeki Gelişmeler

2.1. Büyüme

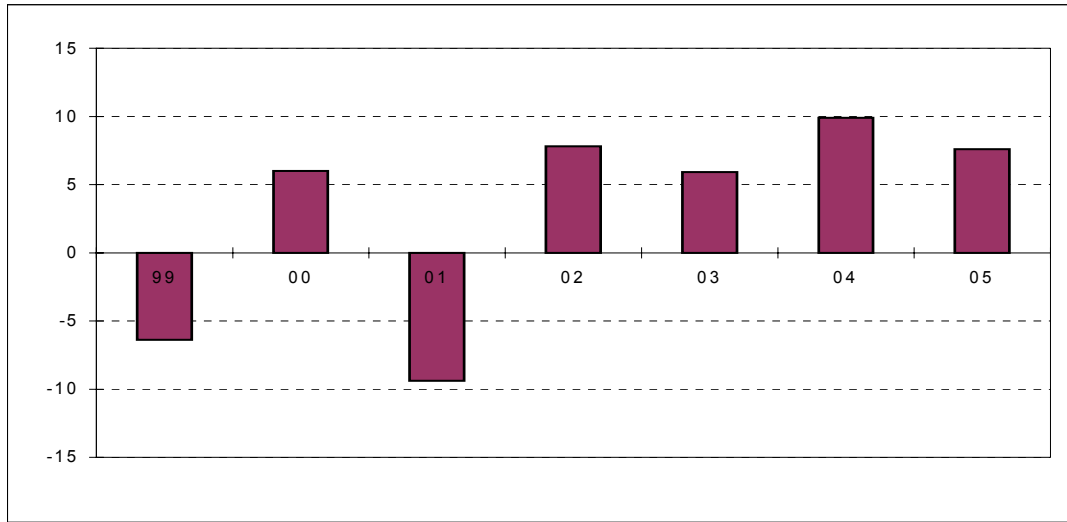
Ekonomik faaliyette 2002 yılında başlayan büyüme trendi, 2005 yılında da devam etmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, sabit fiyatlarla, gayri safi milli hasıla yüzde 7,6, gayri safi yurtiçi hasıla ise yüzde 7,4 oranında artmıştır. Cari fiyatlarla yüzde 13,4 oranında büyüyen gsmh 486,4 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Gsmh deflatörü yüzde 9,4'ten yüzde 5,3'e gerilemiştir.

Gayri Safi Milli Hasıla

	2002	2003	2004	2005
Büyüme (yüzde)				
Cari fiyatlarla	55,8	29,7	20,3	13,4
Sabit fiyatlarla	7,9	5,9	9,9	7,6
Deflatör	43,8	22,5	9,4	5,3
Gsmh				
(1987 fiyatlarıyla, milyon YTL)	116	123	135	147
Milyar YTL	275	357	429	486
Milyar dolar	180	239	300	361
Kişi başına gelir (dolar)	2.598	3.383	4.172	5.008

Yeni Türk Lirasının dolar karşısında reel olarak değer kazanmasının da etkisiyle, gsmh dolar bazında yüzde 20,5 oranında artarak 361 milyar dolara ulaşmıştır. Kişi başına gelir, cari fiyatlarla yüzde 13, dolar bazında yüzde 20 büyüyerek 5.008 dolara ulaşmıştır. Böylece, dolar bazında kişi başına gelir, ilk kez 5.000 doları aşmıştır.

Gayri Safi Milli Hasıla (Sabit fiyatlarla yüzde değişme)

İktisadi faaliyet kolları itibariyle tüm ana sektörlerde hızlı büyüme yaşanmıştır. Sabit fiyatlarla tarım sektörü yüzde 5,6 büyürken; sanayi sektörü yüzde 6,5, hizmetler sektörü ise yüzde 8,6 oranında büyümüştür. Hizmetler sektöründe, özellikle inşaat ile haberleşme ve ulaştırma alt sektörleri hızla büyümüştür. Cari fiyatlarla tarım sektörünün gayri safi yurtiçi hasıla içindeki payı 2 puan azalışla yüzde 10'a, sanayi sektörünün yüzde 30 olan payı ise 5 puan azalışla yüzde 25'e gerilerken; hizmetler sektörünün payı 7 puan artarak, yüzde 65'e yükselmiştir.

Sektörel Büyüme

	Yüzde değişme (Sabit fiyatlarla)				Gsmh'ye oranı (Cari fiyatlarla, yüzde)			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Tarım	6,9	-2,5	2,0	5,6	14	13	12	10
Sanayi	9,4	7,8	9,4	6,5	29	30	30	25
Hizmetler	7,5	6,7	11,7	8,6	57	57	58	65

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

Sanayi sektörü ile hizmetler sektörü büyümenin itici gücü olmaya devam etmiştir. Sanayi sektörünün en önemli alt sektörü olan imalat sanayiinde büyüme yüzde 8,7 olmuştur. Alt sektörler itibariyle; gıda, tütün, kağıt ürünleri, iletişim ve büro işlerinde kullanılan makine ve teçhizatlar, ana metal sanayii başta olmak üzere, ağaç, kimyasal maddeler, plastik ve kauçuk, metal eşya, mineral ürünler, elektrikli ve tıbbi aletler ile mobilya alt sektörlerinde büyüme, imalat sanayii büyüme hızından daha yüksek olmuştur. Enerji sektöründe üretim yüzde 5,8 oranında artmıştır. İmalat sanayiinde yıllık ortalama kapasite kullanım oranı 3,4 puan azalarak yüzde 80,6'ya gerilemiştir. Bu oran kamuda yüzde 86,6, özel sektörde ise yüzde 78,9 olarak gerçekleşmiştir.

Harcamalar cephesinde, tüketim yüzde 8 oranında, yatırımlar ise yüzde 23 oranında büyümüştür. Toplam talepteki artışın çok önemli bir bölümü özel sektörden kaynaklanmıştır. Nitekim, sabit fiyatlarla tüketim harcamaları özel sektörde yüzde 9, kamuda ise yüzde 2 oranında büyümüştür. Yatırımlardaki artış ise özel sektörde yüzde 22 ve kamuda yüzde 26 olmuştur. Kamu sektörü yatırımlarında artış olmuştur. Kamu sektörü sabit sermaye yatırımlarındaki büyüme yüzde 36 oranında artan makine teçhizat yatırımlarından kaynaklanmıştır. Özel sektörde, bina inşaatı yüzde 30, makine teçhizat yatırımları ise yüzde 21 oranında artış göstermiştir.

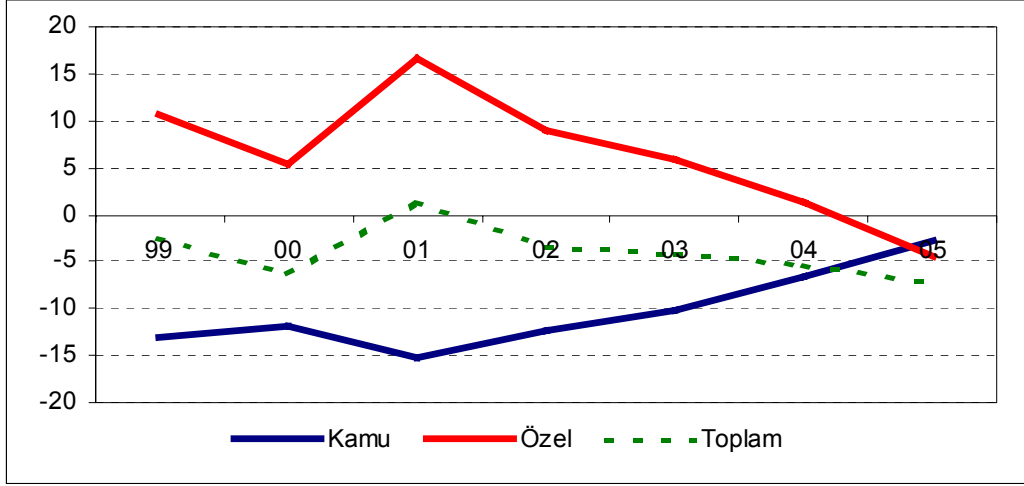
Gsyih içinde özel sektör tüketim harcamaları yüzde 67,4, yatırım harcamaları ise yüzde 15,3 oranında paya sahiptir. Kamunun tüketim harcamalarının payı yüzde 13,1, yatırım harcamalarının payı ise yüzde 4,2 olmuştur.

2005 yılında, ithalatın ihracata göre daha hızlı artmasına bağlı olarak dış ticaretin büyümeye yaptığı net katkı eksi olmuştur. Önceki yıllarda büyümeye önemli katkı yapan stok değişmelerinin bu katkısı 2005 yılında azalarak devam etmiştir.

Sabit fiyatlarla, mali kuruluşların katma değeri yüzde 0,2 azalmıştır. Mali kuruluşların gsyih içindeki payı yüzde 1,6 olmuştur.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) genel denge tahminlerine göre, yurtiçi tasarruf oranı 0,1 puan artarak yüzde 20,4'e yükselmiştir. Tasarruf oranı, özel sektörde gerilerken, kamuda pozitif dönmüştür.

Tasarruf Dengesi/Gsmh (Yüzde)

Toplam iç tasarruf oranında önemli bir değişiklik olmamasına rağmen tasarruf-yatırım açığı büyümeye devam etmiştir. 2004 yılında gsmh'nin yüzde 5,4'ü düzeyinde olan toplam tasarruf-yatırım dengesi 2005 yılında yüzde 7,2 oranına ulaşmıştır. Kamuda net tasarruf açığı yüzde 6,7'den yüzde 2,8'e iyileşirken, özel kesimde ise yüzde 1,3'lük net tasarruf fazlası yüzde 4,4 oranında açığa dönüşmüştür.

Yurtiçi Tasarruflar ve Tasarruf Dengesi (Gsmh'ye oranı, yüzde)

	2002	2003	2004	2005
Yurtiçi tasarruflar	19,0	19,3	20,3	20,4
Kamu	-6,2	-5,3	-1,3	2,6
Özel	25,3	24,6	21,6	17,8
Tasarruf dengesi	-2,6	-4,2	-5,4	-7,2
Kamu	-12,5	-10,1	-6,7	-2,8
Özel	9,9	5,9	1,3	-4,4
Dış kaynak	2,6	4,2	5,4	7,2

Kaynak: DPT

2.2. İstihdam, Verimlilik ve Ücretler

Reel ücretler 2005 yılı içinde çalışan başına kısmi verimlilikten daha fazla artış gösterirken, ekonomideki hızlı büyümeye rağmen istihdamdaki artış sınırlı kalmıştır. İmalat sanayiinde özel sektörde kısmi verimlilik artışı ılımlı bir artış izlerken; kamuda istihdam kayıplarına karşın, özellikle tekstil sektöründeki kapasite kullanım oranının hızla yükselmesi sonucu, verimlilik atmıştır.

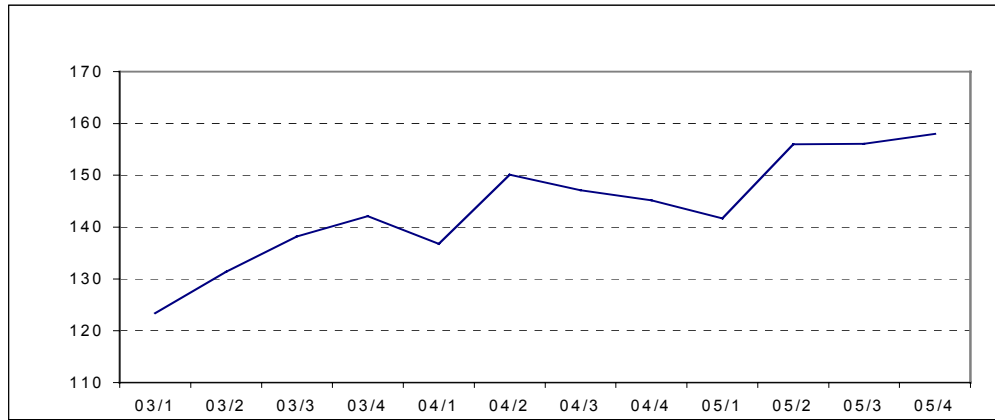
Reel İşgücü Maliyeti Endeksi (94=100)

	2002	2003	2004	2005
Toplam				
Kamu	100	102	105	112
Özel	109	106	111	116
Memur	120	123	128	134
Asgari ücret	135	154	171	182

Kaynak: DPT

DPT'nin tahminlerine göre, 2005 yılında hem kamu işçilerinin reel işgücü maliyeti, hem de memurların reel maaş maliyeti ve asgari ücret artmıştır.

İmalat Sanayii Çalışan Başına Kısmi Verimlilik Endeksi (1997=100)

Çalışan başına kısmi verimlilik 2005 yılında yüzde 5,6 oranında artmıştır. Verimlilikte artış oranı 2005'in ikinci yarısında hızlanmıştır. Aynı dönem itibariyle saat başına kısmi verimlilik artışı ise, düşük de olsa ek istihdam yaratılması nedeniyle, genelde çalışan başına kısmi verimlilik artışının üzerinde seyretmiştir.

Kısmi Verimlilik Endeksi (Yıllık yüzde değişim)

	2004/IV	2005/I	2005/II	2005/III	2005/IV
Çalışan başına	2,2	3,6	3,9	6,1	8,5
Saat başına	1,6	5,1	4,3	6,1	8,4

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

2005 yılının ilk altı ayında 6.818 işyerinde toplam 259.295 işçiyi kapsayan toplu sözleşmeler yapılmıştır. Aynı dönemde gerçekleştirilen 28 grevde toplam 70.311 işgünü kaybı yaşanırken; lokavt uygulamasına gidilmemiştir.

Büyümenin istihdam artışına etkisi sınırlı kalmıştır. İşgücüne katılma oranının gerilemesi sonucunda, işsizlik oranında değişim olmamıştır. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre toplam işgücü arzı 24,6 milyon kişi, toplam istihdam ise 22 milyon kişi olmuştur. İşsiz sayısı önceki yıla göre yaklaşık 22.000 kişi artarak 2,5 milyon kişiye yükselmiştir.

İşsizlik (Yüzde)

	2002	2003	2004	2005
İşsizlik oranı				
Genel	10,3	10,5	10,3	10,3
Kent	14,2	13,8	13,6	12,7
Genç nüfus	19,7	19,3
Eksik istihdam				
Genel	5,4	4,8	4,1	3,4
Kent	3,4	5,2	3,8	3,0
Genç nüfus	5,1	4,5

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu

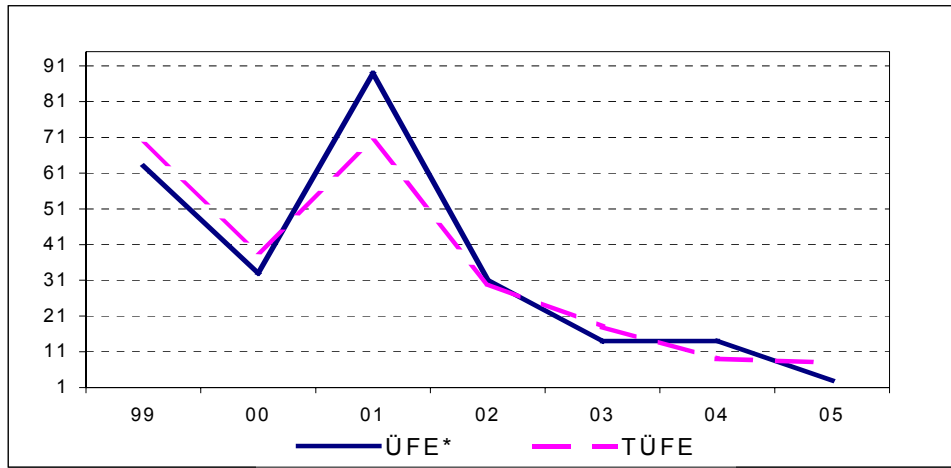
Türkiye’de, 2005 yılında çalışabilir nüfus 920.000 kişi artmıştır. İşgücüne katılma oranının gerilemesi sonucu, işgücüne sadece 276.000 kişi katılmıştır. Aynı dönemde toplam 255.000 kişilik istihdam yaratılmıştır.

Buna göre, işsizlik oranı 2005 yılında yüzde 10,3 olmuştur. Bu oran kentlerde 0,9 puan azalarak 12,7’ye gerilemiştir. Eksik istihdam da dahil edildiğinde, işsizlik oranı yüzde 13,7 olmuştur. İstihdamın yaklaşık olarak yüzde 46’sı hizmetler, 30’u tarım, yüzde 19’u da sanayi sektörleri tarafından yapılmaktadır.

2.3. Enflasyon

2004 yılında tek haneli rakamlara gerileyen enflasyon, 2005 yılında, daha yavaş bir hızda düşmeye devam etmiştir. 12 aylık fiyat artışı, üretici fiyatları endeksinde (ÜFE) yüzde 2,7, tüketici fiyatları endeksinde (TÜFE) ise yüzde 7,7 olmuştur. Enflasyon, TÜFE için öngörülen yüzde 8 hedefinin altında gerçekleşmiştir. Yıllık ortalama fiyat artışı ise, ÜFE ve TÜFE için sırasıyla yüzde 5,9 ve yüzde 8,2 olmuştur.

Enflasyon (12 aylık, yüzde değişme)

* 2004 yılına kadar olan değerler TEFE endeksine aittir.

2005 yılı örtük enflasyon hedeflemesi uygulamasının son dönemi olmuştur. TC Merkez Bankası 2006 yılından itibaren enflasyon hedeflemesi uygulamasına geçildiğini açıklamıştır. Disiplinli maliye politikası, olumlu dış konjonktüre bağlı olarak sermaye girişleri, ulusal paraya güçlü talep ve TC Merkez Bankası'nın fiyat istikrarını hedefleyen para politikası uygulaması, beklentileri ve davranışları olumlu yönde etkilemiştir. Artan petrol fiyatları yanında ABD’de faiz oranlarının yükselme eğilimi beklentiler üzerinde kısa dönemde çok olumsuz bir etki yaratmamıştır. Böylece enflasyon hedeflemesine geçiş için olumlu bir ortam doğmuştur.

Enflasyon (yüzde)

	2002	2003	2004	2005
Yıllık ortalama				
Üretici*	50	26	11	6
Tüketici	45	25	11	8
12 aylık				
Üretici*	31	14	14	3
Tüketici	30	18	9	8

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu, * 2004 yılına kadar olan değerler TEFE endeksine aittir.

2.4. Kamu Dengesi

DPT'nin tahminlerine göre 2005 yılında toplam kamu gelirlerindeki artış yüzde 18 ile gsmh deflatörünün oldukça üzerinde gerçekleşmiştir. Toplam kamu harcamaları ise yüzde 9 oranında artmıştır. Bu gelişmeye bağlı olarak, kamu kesimi açığı yüzde 71 oranında azalmıştır. Toplam kamu gelirlerinin gsmh'ye oranı yaklaşık olarak 1,7 puan artışla yüzde 43,5'e, harcamaların oranı ise yaklaşık olarak 2,3 puan azalışla yüzde 44,8'e gerilemiştir. Maliye politikasında kamuda disiplini öngören uygulamaya bağlı olarak kamu kesimi borçlanma gereğinin gsmh'ye oranı azalmaya devam etmiş, yüzde 5,3'ten yüzde 1,3'e gerilemiştir.

Mali disiplinin sağlanması ve iç borç dinamiklerinin olumlu yönde sürdürülmesi açısından en önemli gösterge olarak izlenen faiz dışı denge öngörüler doğrultusunda gerçekleşmiştir. 2004 yılında yüzde 8,9 olan faiz dışı fazlanın gsmh'ye oranının 2005 yılında yüzde 9 olduğu tahmin edilmiştir. Öte yandan, Uluslararası Para Fonu ile yapılan anlaşmada yer alan tanıma göre konsolide bütçe faiz dışı fazlasının gsmh'ye oranı yüzde 5 düzeyinde ve program hedefinin 1 puan gerisinde gerçekleşmiştir.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereğinin Gsmh'ye Oranı (yüzde)

	2002	2003	2004	2005*
Konsolide bütçe	14,8	11,3	7,1	3,1
KİT**	-1,0	-0,7	-0,6	-0,5
Mahalli idareler	0,1	0,4	0,0	0,0
Fonlar	0,0	-0,1	-0,4	-0,5
Diğer	-3,0	-1,4	-1,4	-1,4
Kamu kesimi açığı	12,7	9,4	4,7	0,9
Kamu kesimi açığı (faiz dışı)	-7,0	-7,8	-8,9	-9,0

Kaynak: DPT,

* Gerçekleşme tahmini

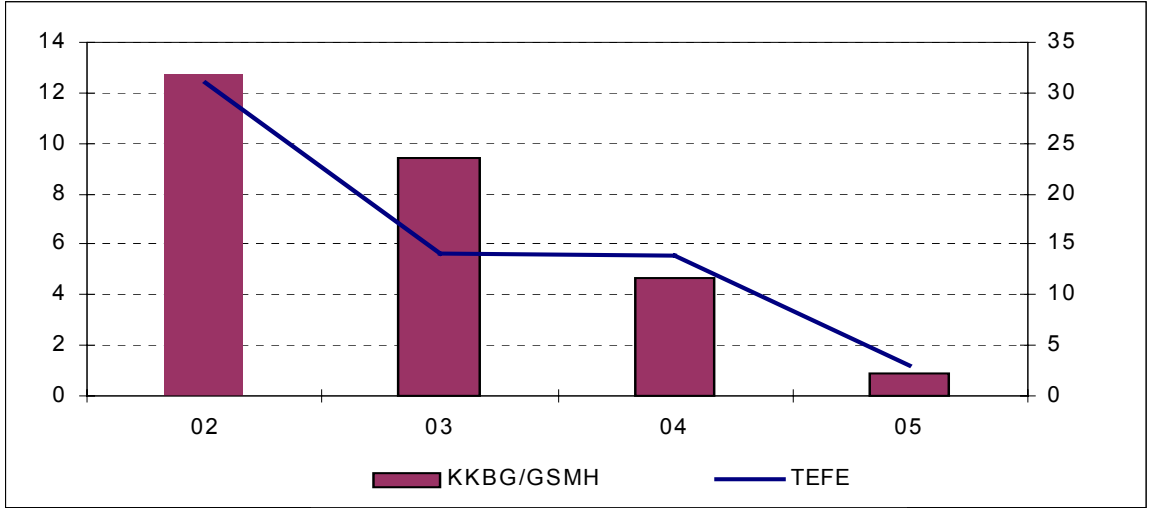
** Kamu bankaları hariç

Kamu gelirleri içinde vergi gelirlerinin payı yüzde 57 düzeyinde gerçekleşmiştir. Vergi gelirlerinin yüzde 68'i dolaylı vergilerden oluşmuştur. Harcamaların yüzde 32'si faiz harcamalarından meydana gelmiştir. Faiz harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı 2004 yılına göre 8 puan düşmüştür.

Kamu kesimi dengesini 2005 yılında olumlu yönde etkileyen başlıca gelişmeler, ekonomik faaliyetlerdeki büyümeye bağlı olarak vergi gelirlerindeki artış, harcamalarda disiplini öngören uygulamalar, özelleştirme gelirlerindeki artış, kamu borçlanmasında faizlerin düşmeye devam etmesi, borçlanma vadesinin uzaması, kamu iktisadi teşebbüsleri dengesinin kamu kaynak dengesine olumlu katkısının devam etmesi, ithalattaki hızlı büyüme nedeniyle ithalattan alınan katma değer vergisi hasılatının artması olmuştur. Sosyal güvenlik kuruluşlarındaki açığın büyümesi yanında cari harcamalarda artış eğilimi de kamu kesimi açığındaki iyileşmeyi yavaşlatmıştır.

Kamu kesimi gelirlerinin ve harcamalarının en önemli bölümünü oluşturan konsolide bütçede gerçekleşen performans, fiyat istikrarını gözeterek para politikası uygulamasını desteklemiştir. Bir yandan, faiz oranlarındaki gerilemeye bağlı olarak, faiz harcamalarının düşmesi nedeniyle harcamalar reel olarak azalmış, diğer yandan bütçe gelirleri reel olarak artmıştır.

Kamu Kesimi Borçlanma Gereği/ Gsmh ve Enflasyon (Yüzde)

TC Maliye Bakanlığı'nın verilerine göre, bütçe gelirleri yüzde 22, harcamalar yüzde 3 oranında artmıştır. Faiz harcamaları yüzde 19 oranında azalırken, faiz dışı giderler yüzde 17 oranında büyümüştür. Bütçe açığı cari fiyatlarla yüzde 68 daralırken, faiz dışı fazla yüzde 37 oranında büyümüştür. Bütçe gelirlerinin gsmh'ye oranı yüzde 26'dan yüzde 28'e yükselirken; harcamaların oranı 3 puan azalarak yüzde 30'a gerilemiştir. Faiz giderlerinin gsmh'ye oranı yüzde 13'ten yüzde 9'a gerilemiştir. Bütçe açığının gsmh'ye oranı 5 puan azalarak yüzde 2'ye inmiştir. Konsolide bütçede faiz dışı fazlanın gsmh'ye oranı ise yüzde 7,4 olmuştur. Uluslararası Para Fonu ile yapılan anlaşmada yer alan tanıma göre ise faiz dışı fazlanın gsmh'ye oranı yüzde 5 civarında gerçekleşmiştir.

Bütçe harcamaları içinde en yüksek pay yüzde 40 ile cari harcamalara aittir. İkinci sırada yüzde 32 ile faiz harcamaları gelmektedir. Personel harcamalarının payı yüzde 22 ve yatırımların payı ise yüzde 7 olmuştur. Faiz oranlarının gerilemesi, banka dışı kesimin elindeki devlet iç borçlanma portföyünün genişlemesi ve vadenin uzaması gibi olumlu koşullar nedeniyle, bütçe açığının finansmanında iç borçlanmaya ağırlık verilmiştir.

Konsolide Bütçe (Milyon YTL)

	2004	Yüzde pay	2005*	Yüzde pay	Yüzde değ.	Gsmh'ye oran 2005 (yüzde)
Bütçe gelirleri	109.887	100	134.819	100	22	28
Vergi gelirleri	90.093	82	106.932	79	19	22
Vergi dışı gelirler	19.794	18	27.887	21	35	6
Bütçe harcamaları	140.200	100	144.562	100	3	30
Faiz harcamaları	56.488	40	45.680	32	-19	9
İç borçlar	50.053	36	39.456	27	-21	8
Dış borçlar	6.435	5	6.224	4	-3	1
Faiz dışı	83.712	60	98.882	68	17	20
Personel	28.948	21	31.856	22	10	7
Cari	46.792	33	57.342	40	22	12
Yatırım	7.972	6	9.684	7	14	2
Bütçe dengesi	-30.313		-9.743		-68	-2
Faiz dışı denge	26.175		35.936		37	7

Kaynak: Maliye Bakanlığı , * Geçici

Bütçe finansman ihtiyacının tamamı iç borçlanma ile karşılanmıştır. Net dış borçlanma ise 2,5 katrilyon azalmıştır. Hazine, kaynak ihtiyacının üzerinde borçlanarak likidite yönetiminde TC Merkez Bankası'na destek olmuştur. 2005 yılında kasa/banka hesabında 10,7 milyar YTL artış gerçekleşmiştir.

Bütçe Nakit Açığının Finansmanı

	Milyon YTL			Gsmh'nin yüzdesi		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Finansman	33.795	29.791	13.258	9	7	2,7
Dış borçlanma (net)	793	2.200	-2.541	1	1	-0,5
İç borçlanma	34.606	28.535	21.402	10	7	4,4
Diğer	-1.604	-944	10.685	0	0	2,2

2005 yılı içinde toplam 143 milyar YTL borç servisi yapılmış ve 13,3 milyar YTL bütçe açığıyla beraber 156,3 milyar YTL finansman ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun, 12,3 milyar YTL'si dış borçlanma yoluyla, 149,6 milyar YTL'si ise iç borçlanma yoluyla finanse edilmiştir. Özelleştirme gelirleri ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fon'undan (TMSF) aktarılan kaynakların ağırlıkla yer aldığı diğer gelirler 4 milyar YTL olmuştur. Hazine kasa/banka hesabı da 10,7 milyar YTL artış göstermiştir.

Piyasadan yapılan YTL cinsi iç borçlanmanın, ortalama vadesi 406 günden 663 güne yükselmiştir. Öte yandan, YTL cinsi ortalama borçlanma yıllık bileşik faizi yüzde 23'ten yüzde 17'ye gerilemiştir.

İç borç stoku yüzde 9 oranında artarak 245 milyar YTL'ye yükselmiştir. Nakit dışı iç borç stokunun toplam stok içindeki payı 5 puan azalarak yüzde 21 olmuştur. Nakit dışı iç borç stokunun en önemli bölümü TMSF'ye devredilen bankalara ve kamu bankalarına verilen iç borç senetlerinden oluşmuştur.

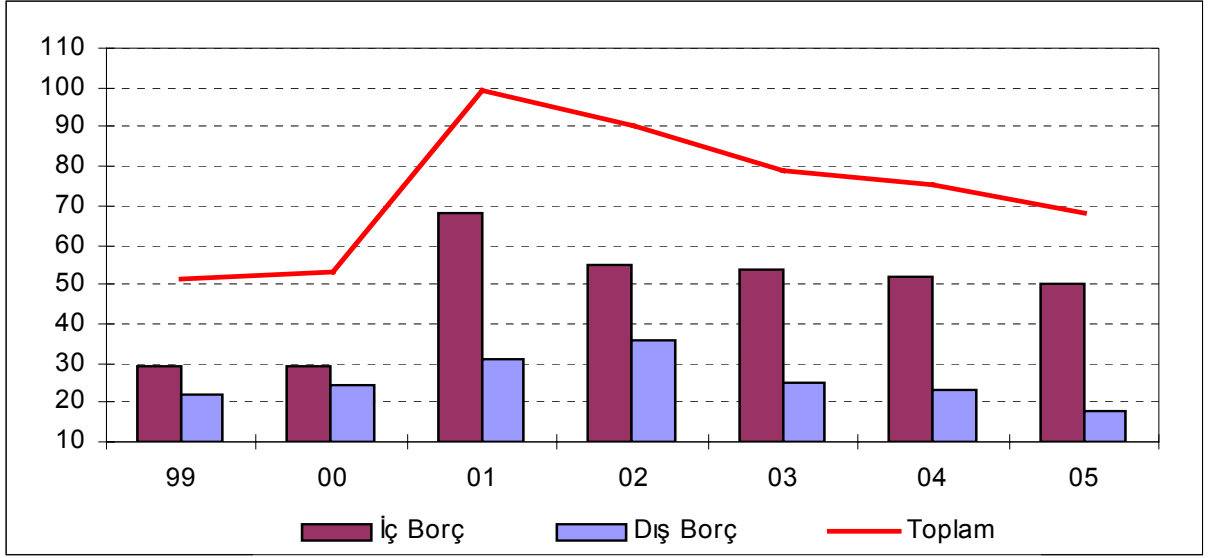
Konsolide bütçe iç borç stokunun yüzde 31'i kamu kurumlarına, yüzde 69'u ise piyasaya olan borçtur. 2004 yılı sonunda bu oranlar sırasıyla yüzde 37 ve yüzde 63 olmuştur.

Nakit Dışı İç Borç Stoku

	Milyon YTL	Milyon dolar	Milyon euro
Kamu bankaları	22.210	771	350
Özel bankalar	152	0	0
TMSF	6.712	253	745
TCMB	18.427	-	-
Toplam	47.501	1.024	1.095

İç borç stoku içinde sabit faizli kağıtların payı yüzde 42'den yüzde 41'e, kura duyarlı kağıtların payı ise yüzde 18'den yüzde 16'ya gerilemiştir. Faize duyarlı kağıtların yüzde 40 olan payı yüzde 43'a yükselmiştir.

Kamu Borç Stoku (Gsmh'nin yüzdesi)

İç borç stoku dış borç stokundan daha hızlı artmıştır. Bunun nedenleri, uygun borçlanma koşulları nedeniyle iç borçlanmaya ağırlık verilerek bütçe finansmanının tamamına yakınının iç borçlanma ile sağlanması olmuştur. Diğer taraftan, kamu kesiminin finansal sistemde yaratılan kaynaklar üzerindeki baskısı yavaş da olsa azalmaya devam etmiştir. İç borç stokunun gsmh'ye oranı yüzde 52'den yüzde 50'ye, YTL mevduat, yabancı para mevduat, repo ve yatırım fonlarından oluşan finansal kaynaklara oranı ise yüzde 110'dan yüzde 92'ye gerilemiştir. Konsolide bütçe toplam borç stoku Aralık 2005 itibariyle yüzde 3 artışla 331,3 milyar YTL'ye (246,9 milyar dolar) yükselmiştir. Böylece, konsolide bütçe borç stokunun gsmh'ye oranı yüzde 75'den yüzde 68'e gerilemiştir.

Konsolide Bütçe Borç Stoku

	Milyon YTL	Gsmh'ye oranı (yüzde)			2005
	2005	2002	2003	2004	
Kamu kağıtları	244.782	55	54	52	50
Nakit	194.153	33	37	39	40
Nakit dışı	50.629	22	18	14	10
Tahvil	226.964	41	48	45	47
Nakit	176.335	19	30	32	37
Nakit dışı	50.629	22	18	14	10
Bono	17.818	14	7	7	4
Nakit	17.818	14	7	7	4
Nakit dışı	0	-	-	0	0
MB avansı	0	-	-	0	0
İç borç stoku	244.782	55	54	52	50
Dış borç stoku*	86.472	34	25	23	18
Toplam	331.254	89	79	75	68

* Konsolide bütçeye ait olan kısım.

TC Merkez Bankası verilerine göre, devlet iç borçlanma senetlerinin yüzde 54'ü bankalar tarafından tutulmaktadır. Bankalardaki menkul kıymetlerin toplamı, toplam mevduatın yüzde 53'üne gerilemiştir. Banka dışı kesimlerin elinde bulunan devlet iç borçlanma senetlerinin toplamı yüzde 17 oranında artarak 114.168 milyon YTL

olmuştur. Bu miktarın yüzde 25'i (28 milyar YTL) gerçek kişiler tarafından talep edilmiştir. Banka dışı kesimlerin sahip olduğu devlet iç borçlanma senetleri, iç borç stokunun yüzde 27'sini oluşturmaktadır. 2005 yılında, gerçek kişilerin elindeki devlet iç borçlanma senetleri gerilemiş, yurtdışı yerleşiklerin tuttuğu miktar ise yüzde 102 oranında artmıştır. Gerçek kişilerin tasarruf aracı tercihlerinde, faiz oranlarının daha yüksek olması nedeniyle mevduat lehine önemli bir değişme olmuştur.

2.5. Parasal Büyüklükler

2.5.1. Para Politikası

2005 yılı örtük enflasyon hedeflemesi uygulamasının son yılı olmuştur. 2002-2005 döneminde enflasyon hedeflemesine geçişin koşulları oluşturulmuştur. Fiyat istikrarını hedef alan para politikası kararlılıkla sürdürülmüştür. Tüketici fiyatları endeksine göre enflasyondaki düşüş yavaşlamıştır. Bununla birlikte, yıl sonu enflasyonu yüzde 8 olarak belirlenen hedefin altında gerçekleşmiştir.

Faiz Oranları (bileşik, dönem sonu), Kurlar ve Enflasyon (12 aylık, yüzde)

	2004		2005		
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Faiz oranı (yıllık, bileşik)*					
O/n	19	16,5	14,5	14,3	13,8
Kamu kağıtları	23	17	16	15	14
Kurlar					
YTL/(dolar)	-4,1	-2,7	-9,9	-10,4	0,4
YTL/euro	3,7	8,8	-10,4	-12,6	-12,9
Enflasyon (TÜFE)	9,3	7,9	9,0	8,0	7,7

* Ortalama

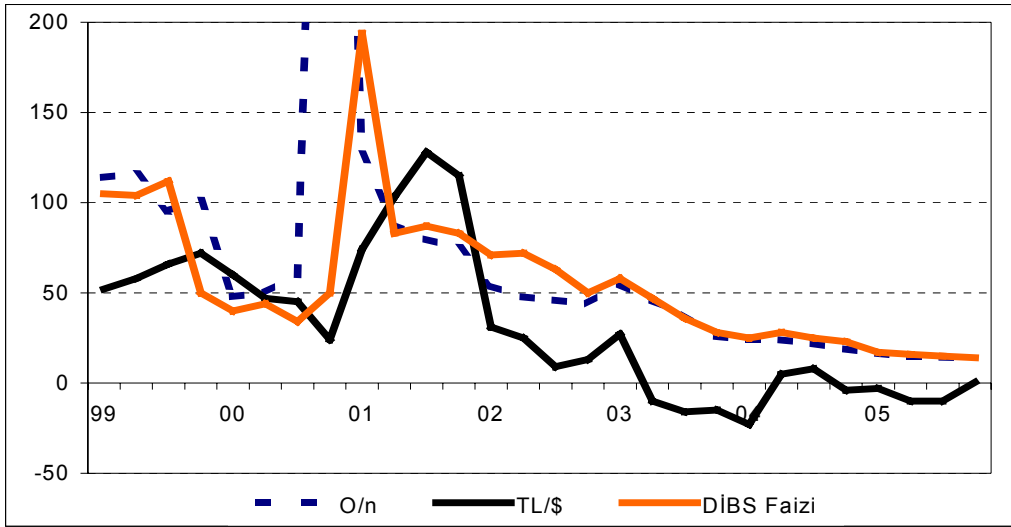
Öte yandan, TC Merkez Bankası, döviz arz fazlasının artmasına bağlı olarak, doğrudan alım ve/veya ihaleler yoluyla dövize talep yaratmıştır. 2005 yılında 21,8 milyar dolar civarında alım yapan TC Merkez Bankası, böylece 2002-2005 döneminde, dövize toplam 38 milyar dolar civarında talep yaratmıştır. Öte yandan, döviz alımları yoluyla yaratılan YTL likiditesinin bir bölümü, açık piyasa işlemleri veya depo alım ihaleleri yoluyla piyasadan çekilmiştir.

Kısa vadeli faiz oranları 2005 yılında düzenli şekilde azalarak, yıl sonunda yüzde 14'e gerilemiştir. Kısa vadeli faiz oranları yılın ilk yarısında 4 puanın üzerinde gerilemiştir. Yılın ikinci yarısında, TC Merkez Bankası, enflasyonda düşüşün yavaşlaması nedeniyle, faiz oranlarının düzeyini temkinli olarak belirlemiştir. Enflasyondaki düşüşün yavaş da olsa sürmesi faiz oranlarındaki düşüşü olumlu yönde etkilemiştir.

Benzer şekilde, uluslararası piyasalarda yaşanan olumlu gelişmeler, kamu kesiminin borçlanma ihtiyacının azalması ve portföy tercihlerinin YTL yatırım araçları lehine değişmeye devam etmesi, sermaye girişinin hızlanmasına bağlı olarak döviz arzının döviz talebinin üzerinde artmaya devam etmesi faiz oranlarındaki düşüş eğilimini desteklemiştir.

TC Merkez Bankası'nın yarattığı döviz talebine rağmen, YTL başlıca yabancı paralar karşısında reel olarak değer kazanmaya devam etmiştir. 2005 yılı sonunda, YTL'nin dolar karşısındaki değeri nominal olarak yaklaşık aynı kalmıştır. YTL euro karşısında yüzde 13 oranında değer kazanmıştır. Enflasyon dikkate alındığında, YTL her iki para karşısında reel olarak değer kazanmıştır.

Kur, DİBS Faizleri ve O/n Faizlerindeki Gelişmeler (Yüzde)

Güçlü döviz arzı, TC Merkez Bankası'nın bilançosunu önemli ölçüde etkilemiştir. 12 aylık dönemde, bilanço yüzde 21 oranında ve enflasyonun üzerinde büyümüştür. 12 aylık ortalamaya göre ise, bilançodaki büyüme hızı sadece yüzde 3 olmuştur. Yıl sonu itibariyle, bilançonun gsmh'ye oranı yüzde 18'den yüzde 20'ye yükselmiştir. Büyüme aktifte net dış varlıklar, pasifte ise YTL yükümlülükler kalemlerinin artışından kaynaklanmıştır.

Güçlü döviz arzı karşısında döviz rezervlerini artırmak amacıyla yaratılan döviz talebine bağlı olarak net dış varlıklar yüzde 115 oranında büyümüştür. Öte yandan, kamuya açılan nakit kredilerin azalmasına bağlı olarak net iç varlıklar yüzde 16 oranında daralmıştır. Net dış varlıklardaki büyüme nedeniyle, para tabanı 2005 yılında yüzde 61 oranında genişlemiştir.

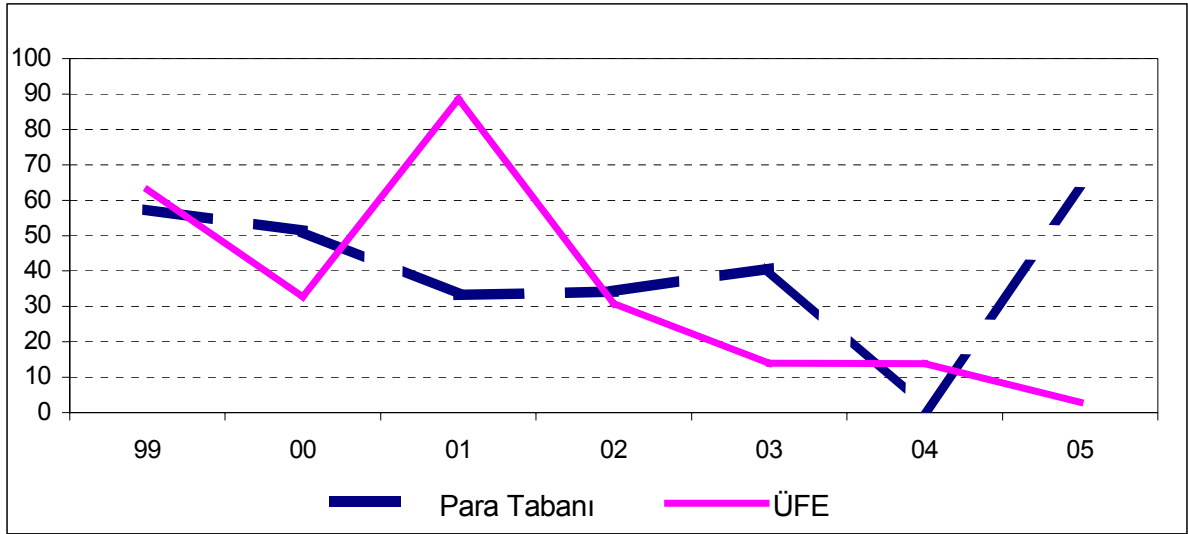
TC Merkez Bankası Bilançosu, Seçilmiş Kalemler (Milyon YTL)

	2004		2005		
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Net dış varlıklar	23.048	28.433	33.398	37.842	49.480
Net iç varlıklar	21.071	20.689	18.621	17.826	17.732
Para tabanı	20.328	21.594	23.934	27.815	32.696
APİ	3.622	5.346	3.545	-1.527	4.983
Merkez bankası parası	24.743	28.294	30.289	29.747	38.548
Döviz mevduatı	6.099	9.231	9.899	11.714	13.874
YTL yükümlülükler	30.842	37.524	40.188	41.461	52.422
Bankaların döviz mevduatı	13.276	11.598	11.831	14.207	14.790
Toplam iç yükümlülükler	44.119	49.122	52.019	55.668	67.212

Kaynak: TCMB

Piyasalar yıl boyunca likit kalma eğiliminde olmuştur. Likiditenin bir bölümü kamu mevduatı olarak TC Merkez Bankası'na dönerken bir bölümü de açık piyasa işlemleri yoluyla piyasadan çekilmiştir.

Para Tabanı ve ÜFE* (Yıllık yüzde değişim)

* 1999-2004 dönemi için TÜFE, 2005 yılı için ÜFE endeksindeki yıllık yüzde değişimdir.

TC Merkez Bankası döviz rezervleri 2005 yılında 13,9 milyar dolar artarak 50,5 milyar dolara ulaşmıştır. Bu artışın büyük kısmı döviz alım ihalelerinden kaynaklanmıştır. Net döviz pozisyonu ise 2,7 milyardan 8,9 milyar dolara yükselmiştir. Böylece, son dört yılda TC Merkez Bankası net döviz pozisyonundaki iyileşme 18 milyar doların üzerinde olmuştur.

TC Merkez Bankası Döviz Rezervi ve Net Uluslararası Rezerv (Milyar dolar)

	2004	2005			
	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Döviz rezervi	36,6	38,0	39,2	41,8	50,5
Net uluslararası rezerv	2,7	2,7	5,7	8,7	8,9

TC Merkez Bankası tarafından zorunlu karşılıklara ödenen faiz oranları da tedricen düşürülmüştür. 2004 sonunda yüzde 12,5 olan baz faiz oranı 2005 sonunda yüzde 10,25'e gerilemiştir.

2.5.2. Para Talebi

Nakit, mevduat bankalarındaki para benzeri araçlar ile sermaye piyasası araçlarından oluşan finansal aktiflerin gsmh'ye oranı 2005 yılında 21 puan yükselerek, yüzde 151'e ulaşmıştır. YTL cinsinden yatırım araçlarına olan talep artarken YP talebinin YTL karşılığı gerilemiştir. 2005 sonu itibariyle, para ve mevduat bankalarındaki para benzeri araçların gsmh'ye oranı yüzde 51, sermaye piyasası araçlarının payı ise yüzde 100 olmuştur.

Vergi yükleri ve kamu borçlanma araçlarının dışlama etkisi nedeniyle özel sektöre ait tahvil ve bono ihracı bulunmamaktadır. YTL mevduat ve hisse senetleri piyasada işlem gören şirketlerin piyasa değerinde artış eğilimi sürmüştür. Buna karşın, kamu borçlanma senetlerinin gsmh'ye oranı düşmeye devam etmiştir.

Finansal Aktifler (Gsmh'ye oranı, yüzde)

	2002	2003	2004	2005
Para ve para benzeri araçlar	51	44	44	51
Nakit	3	3	3	4
Mevduat	47	40	41	46
- YTL	21	21	23	30
-YP	26	19	18	16
Repo	1	1	0	0
Sermaye piyasası	76	82	86	100
Hisse senedi (piyasa değeri)	21	27	30	45
Bono ve tahvil	55	54	52	51
-Kamu	54	54	52	51
-Özel	0	0	0	0
Yatırım fonu	3	5	4	4
Toplam	127	126	130	151

Kaynak: TCMB, SPK

YTL cinsinden para talebi 2005 yılında da enflasyonun üzerinde artmıştır. YTL mevduat, repo ve kısa vadeli yatırım fonlarından oluşan para talebi (M2RF) cari fiyatlarla yüzde 46, sabit fiyatlarla ise yüzde 35 oranında büyümüştür. Bu gelişmede yüzde 51 oranında büyüyen YTL mevduat önemli rol oynamıştır.

Parasal Büyüklükler (2005)

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değişme	
			YTL	dolar
M2RF	186.537	139.020	46	46
Dolaşımdaki para	18.276	13.621	47	46
Vadesiz mevduat	28.687	21.379	69	68
Repo	1.486	1.107	-3	-3
Yatırım fonları	21.584	16.086	31	30
Vadeli mevduat	116.504	86.827	46	45
M2YRF	266.347	198.500	31	30
DTH	79.810	59.480	5	1

Kaynak: TCMB

Yabancı para mevduatın YTL karşılığı değeri yüzde 5, dolar değeri ise yüzde 1 oranında artmıştır. Yabancı para mevduatın içinde dolar cinsinden mevduatın payı yüzde 59 olmuştur. Yabancı para mevduatı da içeren para talebi (M2YRF) cari fiyatlarla yüzde 31, sabit fiyatlarla yüzde 21 oranında büyümüştür. M2RYF'nin içinde yabancı para mevduatın payı 7 puan azalarak yüzde 30'a gerilemiştir.

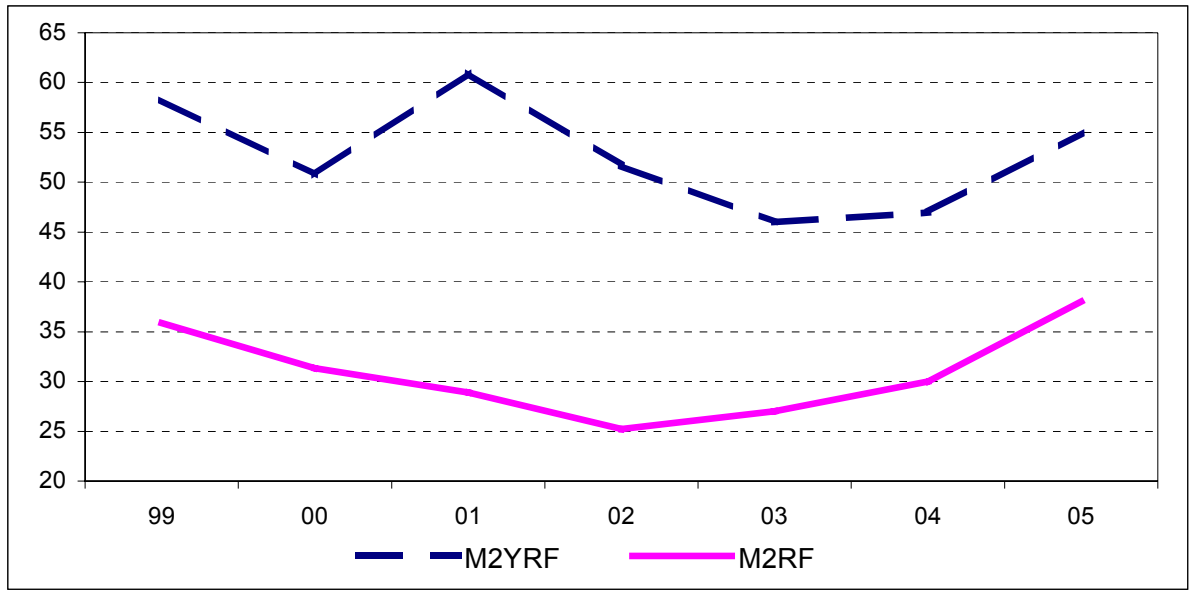
Parasal Büyüklüklerin Dağılımı (yüzde)

	2002	2003	2004	2005
Dolaşımdaki para	5	6	6	7
Vadesiz mevduat	5	7	8	9
Repo	2	2	1	1
Yatırım fonları	3	7	8	9
Vadeli mevduat	33	36	40	44
DTH	51	42	37	30
M2RYF	100	100	100	100

Kaynak: TCMB

M2RF'nin gsmh'ye oranı 8 puan artarak yüzde 38'e, M2RFY'nin oranı ise 8 puan artarak yüzde 55'e yükselmiştir. Enflasyonda ve faiz oranlarında düşüş eğilimi, güçlü sermaye girişi, YTL'nin yabancı paralar karşısında değer kazanması ve ekonomik faaliyetin büyümeye devam etmesi YTL talebini olumlu yönde etkilemiştir. Bu arada, mevduat faizlerinin kamu kağıtlarına göre daha yüksek kalması ve mevduatın vadelerinin daha cazip olmasının da etkisiyle, 2005 yılının ikinci yarısından itibaren gerçek kişilerin YTL araçlar arasındaki portföy tercihleri kamu kağıtlarından mevduata yönelmiştir. Bununla birlikte, yabancı yatırımcıların taleplerindeki artışa bağlı olarak finansal olmayan kurumların kamu kağıtları portföyü artmaya devam etmiştir. Yatırım fonları da dahil, banka dışı kesimlerin portföylerindeki iç borç stokunun piyasa değeri, 2005 yılında yüzde 17 oranında büyümüştür. Buna bağlı olarak, banka dışı kesimlerin tuttukları kamu kağıtlarının gsmh'ye oranı 1 puan artarak yüzde 24'e yükselmiştir.

Para Talebinin Gsmh'ye Oranı (yüzde)

Mevduat bankalarının portföylerinde tuttukları kamu kağıtları yüzde 14 oranında artmıştır. Bu kağıtların gsmh'ye oranı yüzde 27, toplam mevduata oranı ise yüzde 59 olmuştur.

TC Merkez Bankası verilerine göre mevduat bankalarının toplam mevduatı cari fiyatlarla yüzde 31 oranında, sabit fiyatlarla yüzde 21 oranında artmıştır. YTL mevduat cari fiyatlarla yüzde 51, sabit fiyatlarla yüzde 40 artmıştır. Buna karşılık, yabancı para mevduatın YTL karşılığı cari fiyatlarla yüzde 5 artarken, sabit fiyatlarla yüzde 3 oranında azalmıştır. Aralık 2004'te 56,7 milyar dolar olan toplam yabancı para mevduatın miktarı, Aralık 2005 itibariyle 56,9 milyar dolara ulaşmıştır. Yabancı para mevduatın YTL değerinin toplam mevduat içindeki payı 7 puan düşerek yüzde 30'a gerilemiştir. YTL mevduatın gsmh'ye oranı yüzde 23'den yüzde 30'a yükselirken, yabancı para mevduatı da içeren toplam mevduatın gsmh'ye oranı 6 puan artarak yüzde 46'ya yükselmiştir.

Toplam Mevduatın Vade Yapısı (Yüzde)

	2002	2003	2004	2005
Toplam	100	100	100	100
Vadesiz	19	20	21	18
1 ay	30	26	25	21
3 ay	38	38	38	46
6 ay	8	10	8	11
12 ay+	6	6	9	5
Ortalama vade (ay)	2,8	2,7	2,8	2,8

Kaynak: TCMB

Mevduat faiz oranları, enflasyondaki düşüşe paralel bir seyir izlemiştir. Aralık 2004 tarihinde 1 aylık vadede yüzde 24 olan faiz oranları (bileşik) 2005 yılı sonunda yüzde 22'ye, 3 aylık vadede yüzde 25'den yüzde 22'ye gerilemiştir. Vade dağılımı dikkate alınarak yapılan hesaplama göre mevduatın ortalama faiz oranı yüzde 24'ten yüzde 22'ye düşmüştür. YTL mevduatın ortalama vadesi kısılırken, yabancı para mevduatın ortalama vadesi uzamıştır. YTL mevduatın ortalama vadesi (kırık vadeler tam sayıldığında) 3 aydan 2,8 aya gerilerken, yabancı para mevduatın ortalama vadesi 2,6 aydan 2,8 aya yükselmiştir. Buna bağlı olarak toplam mevduatın ortalama vadesi 2,8 ay olarak gerçekleşmiştir.

TC Merkez Bankası verilerine göre, toplam mevduatın yüzde 42'si kamu sermayeli bankalarda, yüzde 54'ü özel sermayeli bankalarda toplanmıştır. Kamu bankalarının payı 2 puan azalarak yüzde 42'ye gerilemiştir. Özel sermayeli bankaların payı değişmezken, yabancı sermayeli bankaların mevduattaki payı ise 2 puan artarak yüzde 4 olmuştur.

Kamu bankaları YTL mevduatın yüzde 50'sine, yabancı para mevduatın ise yüzde 25'ine sahiptir. Buna karşılık özel bankalarda yabancı para mevduatın payı daha yüksektir; bu bankalar YTL mevduatın yüzde 47'sini, yabancı para mevduatın ise yüzde 69'unu toplamışlardır.

Toplam mevduatın kredilere dönüşme oranı artmıştır. Mevduat bankalarının yurtiçindeki şubelerinden kullanılan kredilerinin (canlı krediler+karşılık sonrası sorunlu krediler) toplam mevduat+repoya oranı yüzde 47'den yüzde 57'ye yükselmiştir.

Yurtdışı şubelerden kullanılanlar hariç, toplam krediler yüzde 50 oranında, sabit fiyatlarla ise yüzde 39 oranında büyümüştür. Canlı krediler yüzde 51 oranında büyümüş, karşılık sonrası sorunlu krediler ise yüzde 8 oranında azalmıştır. Bu gelişmede, ekonomik faaliyetteki canlılığın önemli etkisi olmuştur. Buna bağlı olarak karşılık öncesi sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı yüzde 7'den yüzde 6'ya, karşılık sonrası sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı ise yüzde 1'den yüzde 0,6'ya gerilemiştir.

Kredi Stoku* (Milyon YTL)

	2002	2003	2004	2005
Toplam krediler**	39.413	56.144	85.601	128.753
Canlı krediler***	36.762	54.600	84.785	128.001
Sorunlu krediler (net)****	2.651	1.544	816	752
Sorunlu krediler*****	10.122	8.750	6.081	7.300
Toplam krediler/gsmh (yüzde)	14	16	20	26

* Yurt içindeki şubelerden kullanılan krediler

** Canlı krediler + karşılık sonrası takipteki krediler

*** Bankacılık sistemi kredileri (mali kesim hariç)

**** Karşılık sonrası takipteki krediler (bankacılık sistemi)

***** Karşılık öncesi takipteki krediler(bankacılık sistemi)

Kaynak: TCMB

Kredilerin yüzde 94'ü mevduat bankaları tarafından kullanılmıştır. Özel sermayeli bankalar tarafından kullanılan kredilerin toplam kredilerdeki payı yüzde 67 olmuştur. Kamu sermayeli bankaların payı ise yüzde 25'e gerilemiştir. Mevduat bankaları kredileri cari fiyatlarla yüzde 54, sabit fiyatlarla yüzde 43 oranında büyümüştür. Canlı kredilerdeki artış, cari fiyatlarla yüzde 51, sabit fiyatlarla ise yüzde 40 olmuştur.

Nitekim, tüketici kredileri cari fiyatlarla yüzde 120, sabit fiyatlarla yüzde 104, kredi kartları yoluyla kullanılan krediler ise cari fiyatlarla yüzde 24, sabit fiyatlarla yüzde 15 oranında büyümüştür. Tüketici kredileri ve kredi kartlarının canlı kredilere oranı 4 puan artarak yüzde 37'ye yükselmiştir.

Mevduat ve Kredi Stoku (Milyon YTL)

	2002	2003	2004	2005
Toplam mevduat	131.018	147.351	170.424	226.091
-YTL mevduat	56.481	75.979	96.898	146.281
-YP mevduat	74.537	71.372	76.074	79.810
Toplam mevduat+repo	133.973	150.418	171.952	227.577
Mevduat bankaları toplam kredileri	34.860	51.398	80.289	122.866
- Canlı krediler	32.277	49.878	79.649	122.271
- Sorunlu krediler (karşılık sonrası)	2.583	1.521	640	595
- Sorunlu krediler (karşılık öncesi)	9.972	8.567	5.905	7.143
Bilgi için:				
Tüketici kredileri ve kredi kartları	7.001	15.212	26.678	45.508
-Tüketici kredileri	2.902	8.634	12.925	28.474
- Kredi Kartları	4.099	6.578	13.753	17.034
Oranlar (yüzde)				
Toplam mevduat+repo/gsmh	48,7	41,8	41	47
Toplam krediler/Mevduat+repo	29,4	37,3	50	54
Mevd. bank. toplam kredileri/gsmh	12,7	14,3	19	26
Tüketici kredileri/gsmh	1,1	2,4	6	9

Kaynak: TCMB

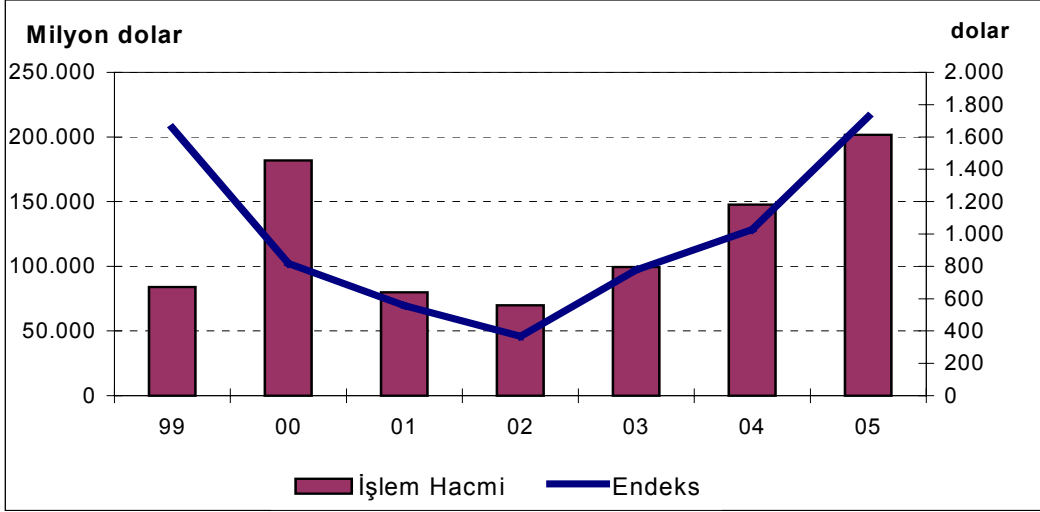
Mevduat bankalarının yurtiçi şubelerinden kullanılan toplam kredilerin gsmh'ye oranı yüzde 26 olmuştur. Mevduat bankalarında, sorunlu kredilerin toplam kredilere oranı ise yüzde 7'den yüzde 6'ya gerilemiştir.

Mevduat bankalarının yurtdışındaki şubelerden kullandıkları kredilerin toplamı 20.744 milyon YTL olmuştur. Bu krediler de dahil edildiğinde bankacılık sisteminin toplam (canlı ve karşılık sonrası sorunlu) kredileri 143.015 milyon YTL'ye ulaşmıştır.

2.6. İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda Gelişmeler

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) endeksi, hem dolar, hem de YTL bazında artmaya devam etmiştir. Endeks dolar bazında yüzde 61 artarak 1.726 puan, YTL bazında ise yüzde 59 oranında artarak 39.778 puan değerine ulaşmıştır. Toplam işlem hacmi yüzde 37 oranında genişleyerek 202 milyar dolara yükselmiştir.

İMKB Endeksi (dolar bazında) ve İşlem Hacmi (Milyon dolar)

Büyümenin devam etmesi, sanayi üretiminin ve ihracatın artması, faiz oranlarının ve enflasyonun düşme eğilimini sürdürmesi, beklentilerin genel olarak olumlu seyretmesi yanında dünya genelinde likidite bolluğunun devam etmesi Borsa'nın performansını olumlu yönde etkilemiştir.

2004 yılı içinde borsada işlem gören şirketlerin piyasa değeri 132 milyar dolardan 217 milyar dolara yükselmiştir. Piyasa değerinin gsmh'ye oranı yüzde 31'den yüzde 44'e yükselmiştir.

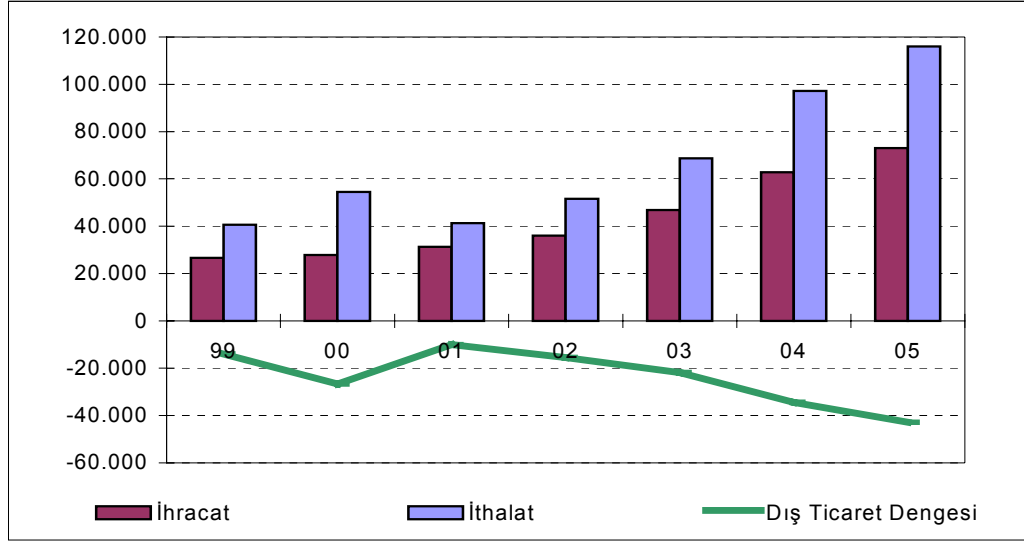
Borsada işlem gören şirket sayısı 297'den 304'e yükselmiştir.

2004 yıl sonu itibariyle borsada işlem gören 13 bankanın piyasa değeri yüzde 122 oranında artarak 83,1 milyar YTL'ye yükselmiştir. Bankaların piyasa değeri toplam piyasa değerinin yüzde 38'ini oluşturmuştur.

2.7. Dış Ticaret Dengesi

2005 yılında hem ihracatta, hem de ithalatta artış eğilimi ivme kaybetmiştir. Dış ticaret hacmi yüzde 18 oranında genişleyerek 189 milyar dolara yükselmiştir. YTL'nin başlıca yabancı paralar karşısında değer kazanması yanında hızlı ekonomik büyüme ve tasarruf açığının artması, dış ticaret açığının yükselmesinde etkili olmuştur.

Dış Ticaret Dengesi (Milyon dolar)

Diğer yandan; güçlü ekonomik büyüme, iç talepteki ve özellikle özel sektör sabit sermaye yatırımları ile ihracattaki artışa bağlı olarak ithalat, yüksek bir hızda büyümeye devam etmiştir.

İhracat yüzde 16 oranında büyüyerek 73,1 milyar dolara, ithalat ise yüzde 19 oranında artarak 116 milyar dolara ulaşmıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2 puan azalarak yüzde 63'e gerilemiştir. İhracatın gayri safi milli hasılaya oranı 1 puan azalarak yüzde 20'ye gerilerken, ithalatın gayri safi milli hasılaya oranı yüzde 32 düzeyinde aynı kalmıştır. Dış ticaret hacminin gsmh'ye oranı ise yüzde 52 olmuştur. Dış ticaret açığı yüzde 25 oranında büyüyerek 42,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığının gsmh'ye oranı yüzde 12 olmuştur.

Dış Ticaret (Milyar dolar)

	2002	2003	2004	2005
İhracat	36	47	63	73
İthalat	52	69	97	116
Dış ticaret açığı	16	22	34	43
Dış ticaret hacmi	88	117	160	189
Dış ticaret açığı/gsmh	8,7	9,2	11,5	11,8
İhracat/ithalat	70	68	65	63
Fiyat endeksi* (2003=100)				
İhracat	91	100	116	122
İthalat	95	100	102	123
Miktar endeksi* (2003=100)				
İhracat	81	100	114	124
İthalat	72	100	122	135

Kaynak: Türkiye İstatistik Kurumu , * Ortalama

On iki aylık ortalamaya göre ihracat miktar endeksi yüzde 8 ve ithalat miktar endeksi yüzde 11 oranında artmış; ihracat fiyat endeksi yüzde 5, ithalat fiyat endeksi ise yüzde 7 oranında yükselmiştir.

Sermaye malları ithalatı yüzde 16 ve ara malı ithalatı yüzde 20, tüketim malları ithalatı ise yüzde 15 oranında artmıştır. Ara malları ithalatı toplam ithalatın yüzde

70'ini oluşturmuştur. Sektörler itibariyle, imalat sanayii ithalatı toplam ithalatın yüzde 81'ini oluşturmuştur. İmalat sanayiinde ağırlıklı paya sahip olan alt sektörler, makine, kara taşıtları, demir çelik ve plastik sektörleridir. Madencilik sektörü yüzde 14 oranında paya sahiptir. 2005 yılında petrol ithalatı yüzde 42 oranında artarak 8,6 milyar dolar olmuştur.

Mal Grupları İtibariyle Dış Ticaret, 2005

	İhracat			İthalat		
	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay
Sermaye malları	7.974	22	11	20.236	16	17
Ara malları	30.129	16	41	81.320	20	70
Tüketim malları	34.666	14	47	13.926	15	12
Diğer	353	87	1	566	15	1
Toplam	73.122	16	100	116.048	19	100

İhracatın yüzde 47'sini tüketim malları, yüzde 41'ini ara malları, yüzde 11'ini sermaye malları oluşturmuştur. Sektörler itibariyle ihracatın dağılımında imalat sanayiinin payı yüzde 94, tarımın payı ise yüzde 5 olmuştur. İmalat sanayiinde, tekstil, kara taşıtları, demir çelik, makine ağırlıklı paya sahip alt sektörlerdir.

Dış ticarete AB ülkeleri yüzde 47 oranında bir paya sahiptir. AB dışı Avrupa ülkelerinin payı yüzde 16'dır. AB ülkeleri ile dış ticaret dengesi 2004 yılında 11,1 milyar dolar açık verirken 2005 yılında 10,6 milyar dolar açık vermiştir. AB ülkelerinin ithalattaki payı yüzde 42, ihracattaki payı ise yüzde 52'dir.

Ülke Grupları İtibariyle Dış Ticaret, 2005

	İhracat			İthalat			İhracat - İthalat
	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	Milyon dolar	Yüzde değ.	Yüzde pay	
AB	38.312	11	52	48.958	8	42	-10.646
Serbest bölge	2.955	15	4	754	-7	1	2.201
Diğer ülkeler	31.855	22	44	66.337	29	57	-34.482
Avrupa	8.740	32	12	23.708	29	20	-14.968
Afrika	3.621	22	5	6.011	25	5	-2.390
Amerika	5.926	3	8	7.752	18	7	-1.826
Yakın ve Orta doğu	10.064	27	14	7.945	42	7	2.119
Diğer Asya	3.026	19	4	20.457	32	18	-17.431
Diğer	478	65	1	367	21	0	111
Toplam	73.122	16	100	116.048	19	100	-42.926

Dış ticaret hacminde, Almanya yüzde 13 oranındaki pay ile ilk sırayı almıştır. Bu ülkeyi yüzde 7 ile İtalya, ve Rusya, yüzde 6 ile İngiltere ve ABD izlemektedir. Almanya'ya yapılan ihracat toplamın yüzde 13'ünü, bu ülkeden yapılan ithalat ise yine toplamın yüzde 13'ünü oluşturmuştur.

2.8. Ödemeler Dengesi

Cari işlemler açığı 2005 yılında yüzde 46 oranında genişleyerek 22,9 milyar dolara ulaşmıştır. Böylece cari açık, son dört yılda toplam 48 milyar dolar açık vermiştir. Cari işlemler açığının gsmh'ye oranı 2005 yılında 1,4 puan artarak yüzde 6,4'e

yükselmiştir. Cari işlemler açığının büyümesine en önemli etki, mal ticareti dengesindeki açığın büyümesinden gelmiştir. Nitekim, bavul ticareti de dahil mal ticareti açığı yüzde 36 oranında artarak 32,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu arada, altın ithalatı yüzde 10 oranında artarak 3,8 milyar dolar olmuştur.

Cari İşlemler Dengesi (Milyon dolar)

	2002	2003	2004	2005
Cari işlemler dengesi	-1.522	-8.037	-15.604	-22.852
-Mal dengesi	-8.337	-14.010	-23.878	-32.576
-İhracat(fob)	40.124	51.206	67.047	76.595
-İthalat(fob)	-48.461	-65.216	-90.925	-109.171
-Hizmetler dengesi(net)	7.879	10.505	12.784	14.004
-Turizm gelirleri(net)	6.599	11.090	13.364	15.280
-Yatırım dengesi(net)	-4.554	-5.559	-5.637	-5.748
-Doğrudan yatırımlar	-86	-400	-796	-817
-Portföy yatırımları	-835	-1.207	-1.195	-924
-Diğer yatırımlar	-3.633	-3.952	-3.646	-4.007
-Faiz ödemeleri	-4.417	-4.586	-4.343	-5.012
-Cari transferler	3.490	1.027	1.127	1.468
-İşçi gelirleri	1.936	729	804	851

Öte yandan, hizmetler dengesi fazlasındaki büyüme cari işlemler dengesi açığını sınırlandırmıştır. Hizmetler dengesi fazlası yüzde 10 oranında artmış ve 14 milyar dolar olmuştur. Burada en büyük katkısı yüzde 14 oranında büyüyen ve 15,3 milyar dolar olan net turizm gelirleri yapmıştır. Cari transferler 2004'e göre yüzde 30 oranında artmış ve cari dengeye 1,5 milyar dolarlık katkıda bulunmuştur. Yatırım gelirleri açığı 5,7 milyar dolar düzeyinde, yaklaşık olarak aynı kalmıştır. Yatırım gelirleri dengesi altında yer alan en önemli kalem olan faiz giderleri 4,3 milyar dolardan 5 milyar dolara yükselmiştir.

Uluslararası para ve sermaye piyasalarında borçlanma imkanlarının iyileşmesi yanında, ekonomik performanstaki iyileşmenin de bir yansıması olarak sermaye girişi hızlanmış ve cari işlemler açığının üzerinde gerçekleşmiştir. 2004 yılı sonu itibarıyla 17,7 milyar dolar olan sermaye girişi 2005 yılında 44,1 milyar dolara yükselmiştir.

Sermaye ve Finans Hesapları (Milyon dolar)

	2002	2003	2004	2005
Sermaye ve finans hesapları	1.161	7.091	17.679	44.069
-Sermaye hesabı(net)	0	0	0	0
-Finans hesabı(net)	1.161	7.091	17.679	44.069
-Doğrudan yatırımlar(net)	863	1.195	1.988	8.603
-Portföy yatırımları(net)	-593	2.569	8.023	13.709
-Diğer yatırımlar(net)	891	3.327	7.668	21.757
-Net hata ve noksan	149	5.043	2.267	1.983
Genel denge	-212	4.097	4.342	23.200
-IMF kredileri	6.365	-50	-3.518	-5.353
-Resmi rezervler	-6.153	-4.047	-824	-17.847

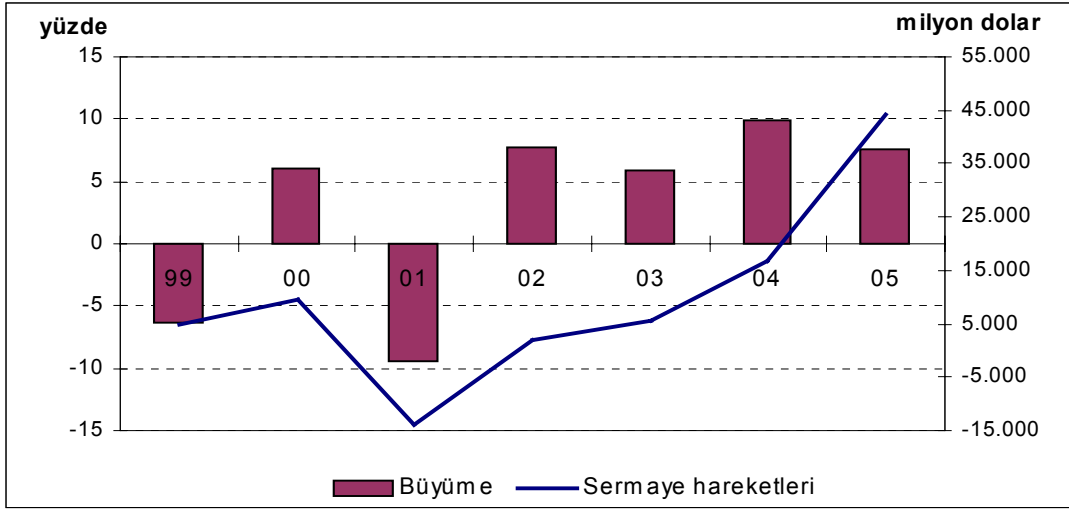
Sermaye hareketlerinin yapısında da önemli bir değişiklik olmuştur. Özel sektörün dış borçlanması artarken, kamu kesimi net dış borç ödemeye devam etmiştir. Özelleştirme sürecinin hızlanması ve bankacılık sistemine yapılan yatırımlar nedeniyle doğrudan yabancı sermaye girişi rekor düzeye ulaşmıştır. Net doğrudan yabancı sermaye girişleri 2 milyar dolardan 8,6 milyar dolara yükselmiştir. Bunlara

ilave olarak, yabancı yatırımcıların sermaye piyasası araçlarına olan talebi sürmüştü ve 14 milyar dolara yaklaşmıştır.

Net hata ve noksan kaleminden gelen akımlar, 2004 yılında olduğu gibi azalmaya devam etmiştir. 2003 yılında 5 milyar dolar olan net hata ve noksan kalemi 2005 yılında 2 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Uluslararası Para Fonu'na 5,4 milyar dolar tutarında net ödeme yapılmıştır.

2005 yılında net hata ve noksan da dahil olmak üzere toplam 46,1 milyar dolarlık kaynak girişi olmuş; cari işlemler açığının finansmanı ve Uluslararası Para Fonu'na yapılan ödemelerden sonra resmi rezervler 17,8 milyar dolar artmıştır.

Sermaye Hareketleri ve Büyüme

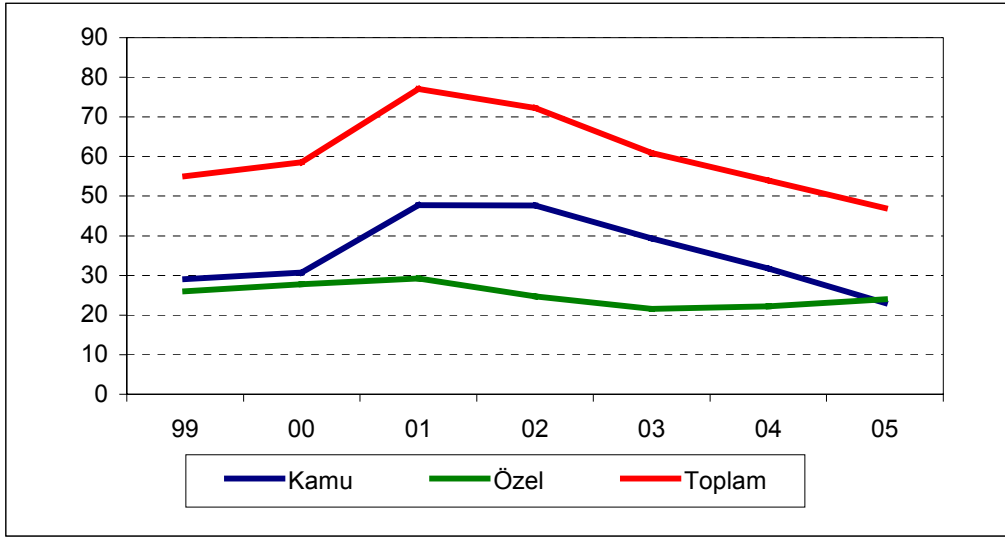
Genel denge 23,2 milyar dolar fazla vermiş, resmi rezervler artmaya devam etmiştir. Uluslararası Para Fonuna yapılan kredi geri ödemelerinden sonra resmi rezervler 17,8 milyar dolar artmıştır.

2.9. Dış Borç Stoku

Dış borç stoku, 2005 yılında 7,9 milyar dolar artarak 170,1 milyar dolara yükselmiştir. Uzun vadeli dış borç stoku 1,3 milyar dolar, kısa vadeli dış borç stoku ise 5,6 milyar dolar artmıştır. Uzun vadeli borç stoku içinde, kamu kesiminin (TC Merkez Bankası hariç) borçları 6,1 milyar dolar azalarak 67,7 milyar dolara gerilemiştir. Özel kesimin borç stoku da yaklaşık olarak 13,8 milyar dolar artmıştır.

Dış borç stoku 2005 yılında yüzde 5 oranında artmış ve gsmh'de dolar bazında gerçekleşen daha hızlı büyüme nedeniyle borç stokunun gsmh'ye oranı 2004 sonuna göre, 4 puan azalarak yüzde 47'ye gerilemiştir. Uzun vadeli borçların gsmh'ye oranı 3 puan azalarak yüzde 37'ye, kısa vadeli borçların oranı ise 1 puan azalarak yüzde 10'a gerilemiştir.

Dış Borç Stokunun Gsmh'ye Oranı (Yüzde)

Toplam borç stokunun yüzde 40'ı kamu kesimine, yüzde 9'u TC Merkez Bankası'na aittir. Banka sistemi borç stoku içinde yüzde 18 oranında, banka dışı kesimler ise yüzde 33 oranında paya sahiptir. Kamu kesimi borçlarının (TC Merkez Bankası hariç) gsmh'ye oranı yüzde 23'ten yüzde 19'a gerilemiştir.

Dış Borç Stoku (Milyar dolar)

	2002	2003	2004	2005
Uzun vadeli	113,8	122,3	129,6	131,9
Kamu	63,7	69,6	73,8	67,7
TCMB	20,3	21,5	18,1	12,7
Özel	29,7	31,2	37,7	51,5
Bankalar	3	3,1	5,8	12,1
Banka dışı	26,7	28,1	31,9	39,4
Kısa vadeli	16,4	23,0	32,6	38,2
TCMB	1,7	2,9	3,3	2,8
Bankalar	6,3	9,7	14,5	17,8
Banka dışı	8,4	10,5	14,8	17,7
Toplam	130,2	145,4	162,2	170,1

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı *Geçici

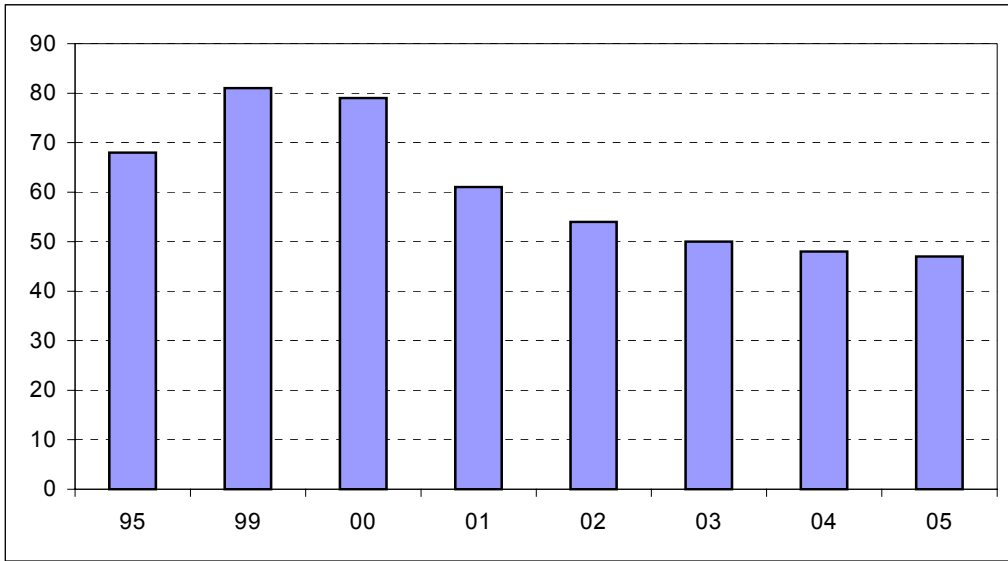
Uzun vadeli dış borç stokunun 32 milyar doları resmi kreditorlere, 99,9 milyar doları ise özel kreditorlere aittir. Resmi kreditorler içinde en büyük pay 24,9 milyar dolarla Uluslararası Para Fonu'nun da dahil olduğu uluslararası kuruluşlar kalemine aittir. Özel kreditorlere olan borçların, 43 milyar doları ticari bankalardan, 30,8 milyar doları ise tahvil ihracı yoluyla sağlanmıştır.

3. 2005 Yılında Türk Bankacılık Sistemi

3.1. Banka ve Şube Sayısı

Banka sayısında 2000 yılında başlayan azalma 2005 yılında da devam etmiştir. Banka sayısı 1 azalarak 47'ye gerilemiştir. Bu azalmanın nedeni Ak Uluslararası Bankası A.Ş.'nin Akbank T.A.Ş.'ye devredilmesidir. Bankacılık sektörüne dönük yabancı sermaye ilgisi 2005 yılında somut anlaşmalara dönüşmüştür. Türk Ekonomi Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 50'si BNP Paribas, Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 89'u Fortisbank NV-SA, T. Garanti Bankası A.Ş. hisselerinin yüzde 26'sı GE Capital Corporation finans şirketi tarafından satın alınmıştır.

Banka Sayısı (1995-2005)

Faaliyet gösteren bankaların 34'ü mevduat bankası, 13'ü ise kalkınma ve yatırım bankalarıdır. Mevduat bankalarından 3'ü kamusal sermayeli, 17'si ise özel sermayeli bankadır. TMSF bünyesinde 1 banka bulunmaktadır. Yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısı 13 olmuştur. Kalkınma ve yatırım bankalarının 3'ü kamu sermayeli, 8'i özel sermayeli ve 2'si yabancı sermayeli bankadır.

Şube sayısı artmaya devam etmiştir. Toplam şube sayısı 141 artarak 6.247'ye yükselmiştir. Şube sayısı mevduat bankaları grubunda 140, kalkınma ve yatırım bankaları grubunda 1 tane artmıştır. T. Dış Ticaret Bankası A.Ş., Fortisbank A.Ş. adını alarak özel sermayeli bankalar grubundan yabancı sermayeli bankalar grubuna geçmiştir. Bu nedenle, şube sayısı yabancı sermayeli mevduat bankalarında 184 adet artmıştır. Özel sermayeli mevduat bankalarındaki artış 70 adet olmuştur. Kamu sermayeli mevduat bankalarının şube sayısı 114 adet azalmıştır.

Bankacılık Sisteminde Banka ve Şube Sayısı*

	2003		2004		2005	
	Banka	Şube	Banka	Şube	Banka	Şube
Mevduat bankaları	36	5.949	35	6.088	34	6.228
Kamu bankaları	3	1.971	3	2.149	3	2.035
Özel bankalar	18	3.594	18	3.729	17	3.799
Fondaki bankalar	2	175	1	1	1	1
Yabancı bankalar	13	209	13	209	13	393
Kalkınma ve yatırım bank.	14	17	13	18	13	19
Kamu bankaları	3	4	3	4	3	4
Özel bankalar	8	10	8	12	8	13
Yabancı bankalar	3	3	2	2	2	2
Toplam	50	5.966	48	6.106	47	6.247

* K.K.T.C ve yabancı ülkelerdeki şubeler dahil.

Kaynak: TBB

3.2. Personel Sayısı

Şube sayısına benzer şekilde, çalışan sayısı da 2005 yılında artmaya devam etmiştir. 2005 yılında, çalışan sayısındaki artış özel ve yabancı bankalardan kaynaklanmıştır. Çalışan sayısı, kamu sermayeli mevduat bankalarında 1.421, Fon bankalarında 8 kişi azalırken, özel ve yabancı sermayeli mevduat bankalarında ise sırasıyla 1.926 ve 4.730 kişi artmıştır. Çalışan sayısı, kalkınma ve yatırım bankalarında ise 132 kişi azalmıştır.

Bankacılık Sisteminde Çalışanlar

	2003	2004	2005
Mevduat bankaları	118.607	122.630	127.857
Kamu bankaları	37.994	39.467	38.046
Özel bankalar	70.614	76.880	78.806
Fondaki bankalar	4.518	403	395
Yabancı bankalar	5.481	5.880	10.610
Kalkınma ve yatırım bankaları	4.642	4.533	4.401
Kamu bankaları	3.882	3.800	3.657
Özel bankalar	683	681	697
Yabancı bankalar	77	52	47
Toplam	123.249	127.163	132.258

Kaynak: TBB

Banka çalışanlarının yüzde 97'si mevduat bankaları, yüzde 3'ü kalkınma ve yatırım bankaları tarafından istihdam edilmiştir. Bankacılık sektöründe personelin yüzde 29'u kamu sermayeli mevduat bankalarında, yüzde 60'ı özel sermayeli mevduat bankalarında ve yüzde 8'i yabancı sermayeli bankalarda çalışmaktadır.

Banka Başına Şube ve Çalışan Sayısı

	Şube			Çalışan		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Mevduat bankaları	165	174	183	3.295	3.504	3.761
Kamu bankaları	657	716	678	12.665	13.156	12.682
Özel bankalar	200	207	223	3.923	4.271	4.636
Fondaki bankalar	88	1	1	2.259	403	395
Yabancı bankalar	16	16	30	422	452	816
Kalkınma ve yatırım b.	1	1	1	332	349	339
Kamu bankaları	1	1	1	1.294	1.267	1.219
Özel bankalar	1	2	2	85	85	87
Yabancı bankalar	1	1	1	26	26	24
Toplam	119	127	133	2.465	2.649	2.814

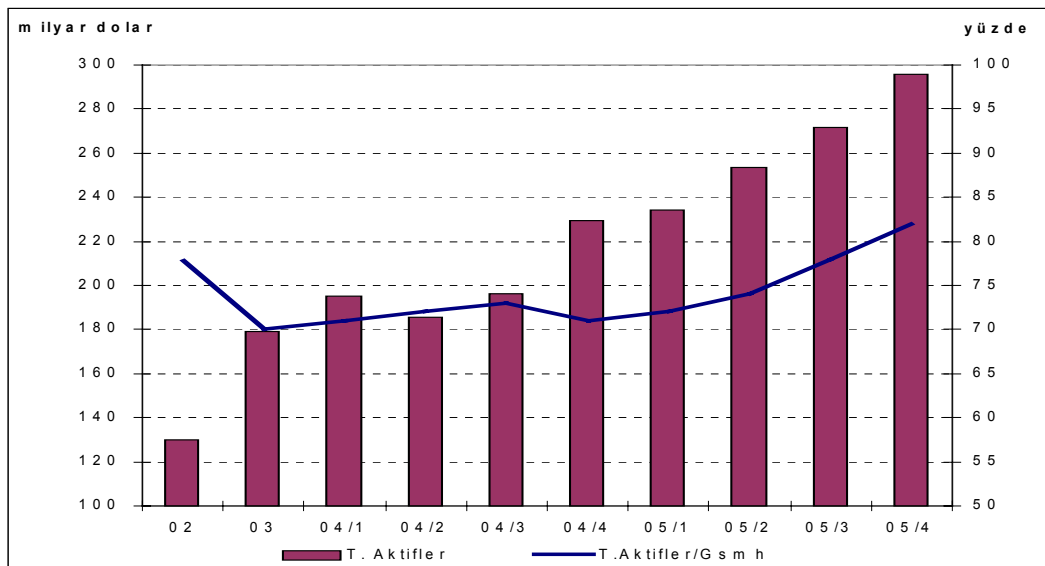
Kaynak: TBB

Şube ve personel sayıları 2000-2003 döneminde, yeniden yapılandırma programı çerçevesinde mali bünyesi zayıflayan bankaların TMSF'ye devredilmesi ve/veya kapatılması, kamu bankalarında yeniden yapılandırma programının uygulanması, banka birleşmeleri yanında bankaların faaliyet giderlerinin sınırlandırılması yönündeki çabalar paralelinde gerilemiş, 2003'ün ikinci çeyreğinden itibaren yeniden artmaya başlamıştır. Buna karşın banka sayısındaki azalma ve sektördeki yoğunlaşma eğilimi devam etmektedir.

3.3. Bilanço Büyüklüğü

Aralık 2005 itibariyle, toplam aktifler 2004 yılına göre yüzde 30 artarak 397 milyar YTL'ye (296 milyar dolar) yükselmiştir. 2004 yılı sonunda yüzde 71 olarak gerçekleşen toplam aktiflerin milli gelire oranı 2005 yılı sonunda yüzde 82 olmuştur.

Toplam Aktifler ve Gsmh'ye Oranı (1999-2005)

Bankacılık sistemindeki büyümenin başlıca nedenleri, hızlı ekonomik büyüme ve piyasa beklentilerinin olumlu yönde sürmesi, uluslararası piyasadan borçlanma imkanlarında artış, YTL'ye olan güçlü talep, özkaynakların güçlendirilmesi ve

rekabetin güçlenmesidir. Kaynaklardaki bu artış, kredilerde hızlı bir büyümeye yol açmıştır.

Bankacılık sektörünün toplam bilançosu, 2005 yılında 90,5 milyar YTL artış kaydetmiştir. Bu artışın yüzde 58'i (52,1 milyar YTL) mevduattan; yüzde 29'u (26 milyar YTL) mevduat dışı kaynaklardan, kalanı diğer pasifler ve özkaynaklardan gelmiştir. Sağlanan kaynakların yüzde 56'sı (50,6 milyar YTL) kredilere, yüzde 21'i (19,3 milyar YTL) menkul değerler cüzdanına, yüzde 17'si (15,3 milyar YTL) likit aktiflere ayrılmıştır.

Başlıca Bilanço Kalemlerinde 2004 Yıl sonuna Göre Değişme (Milyon YTL)

	Varlıklar	
	Haziran 2005	Aralık 2005
Likit aktifler	2.218	15.264
Menkul değerler cüzdanı	7.714	19.335
Krediler	22.054	50.595
Diğer aktifler	-1.194	5.329
Toplam	30.792	90.523
-YTL	17.180	75.721
-YP	13.612	14.802

	Kaynaklar	
	Haziran 2005	Aralık 2005
Mevduat	16.441	52.056
Mevduat dışı kaynaklar	10.270	25.971
Özkaynaklar	938	7.770
Diğer pasifler	3.143	4.726
Toplam	30.792	90.523
-YTL	27.416	71.959
-YP	3.377	18.564

Kaynak: BDDK

Mevduat bankaları grubunda, kamu ve fon bankaları yüzde 16, özel sermayeli bankalar yüzde 35 ve yabancı sermayeli bankalar yüzde 100 oranında büyümüştür. Kalkınma ve yatırım bankaları ise yüzde 14 oranında büyümüştür.

Türk Bankacılık Sistemi, Aralık 2005

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ. (YTL)	Yüzde değ. (dolar)
Mevduat bankaları	384.095	286.254	30	30
Kamu ve fon bankaları	126.344	94.160	16	16
Özel bankalar	237.043	176.660	35	34
Yabancı bankalar	20.708	15.433	100	99
Kalkınma ve yatırım bankaları	12.867	9.589	14	13
Toplam	396.962	295.843	30	29

Kaynak: BDDK

3.4. Sektör Payları

Mevduat bankalarının toplam aktifler içindeki payı 1 puan artarak yüzde 97'ye yükselmiştir. Kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise yüzde 4'den yüzde 3'e gerilemiştir. Mevduat bankaları grubunda yer alan kamu ve fon bankalarının toplam payı yüzde 36'dan yüzde 32'ye gerilemiştir. Buna karşılık, özel sermayeli bankalar ve yabancı sermayeli bankaların payları sırasıyla 3 ve 2 puan artarak yüzde 60 ve yüzde 5'e yükselmiştir.

Toplam mevduat içinde özel sermayeli bankaların payı 2 puan artarak yüzde 57'ye, yabancı bankaların payı ise 1 puan artarak yüzde 3'e yükselmiştir. Kamu sermayeli bankaların ve fon bankalarının payı ise 3 puan azalarak yüzde 39'a gerilemiştir.

Grupların Sektör Payları (yüzde)

	T. aktifler		T. mevduat		T. krediler	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Mevduat bankaları	96	97	100	100	97	98
Kamu ve fon bankaları	36	32	42	39	22	21
Özel bankalar	57	60	55	57	70	70
Yabancı bankalar	3	5	2	3	5	7
Kalkınma ve yatırım bank.	4	3	-	-	3	2
Toplam	100	100	100	100	100	100

Kaynak: BDDK

Toplam krediler içinde kamu ve fon bankalarının payı 1 puan azalarak yüzde 21'e gerilemiştir. Yabancı sermayeli bankaların payı 2 puan artarak yüzde 7'ye yükselmiştir. Özel sermayeli bankaların payı ise yüzde 70 düzeyinde aynı kalmıştır. Kalkınma ve yatırım bankalarının payı ise 1 puan azalarak yüzde 2'ye gerilemiştir.

3.5. Yoğunlaşma

2005 itibariyle, sektördeki ilk beş bankanın sektör aktif payı yüzde 63, mevduat payı yüzde 66, kredi payı ise yüzde 56 olmuştur. İlk on bankanın ise sektör aktif payı yüzde 85, mevduat payı yüzde 89, kredi payı yüzde 81 olmuştur.

Bankacılık Sisteminde Yoğunlaşma (Yüzde)

	2002	2003	2004	2005
İlk beş banka*				
T. aktif	58	60	60	63
T. mevduat	61	62	64	66
T. krediler	55	54	48	56
İlk on banka*				
T. aktif	81	82	84	85
T. mevduat	86	86	88	89
T. krediler	74	75	77	81

* Toplam aktiflere göre, Kaynak: TBB,BDDK

2004 itibariyle ilk beş banka içinde, 1 kamu bankası ve 4 özel banka yer alırken; 2005 itibariyle 2 kamu bankası ve 3 özel banka bulunmaktadır. Her iki dönem itibariyle de ilk on banka arasında 3 kamu bankası ve 7 özel banka bulunmaktadır.

Banka Büyüklükleri

Milyar dolar →	+0-1		1-2		2-5		5-10		10-20		20-40		40+
	99	05	99	05	99	05	99	05	99	05	99	05	05
Sayı													
Mevd. b.	37	14	10	5	7	2	6	5	4	2	1	4	2
Kamu					1		1		1		1	2	1
Özel	15	4	6	3	5	2	5	3	3	2		2	1
Yabancı	17	10	1	1	1			2					
Fon	5		3	1	1								
Kal. Yat. b.	17	10	1		1	3							
Toplam	54	23	11	5	8	5	6	5	4	2	1	4	2

3.6. Bilanço YTL-YP Yapısı ve “YP Aktifler-YP Pasifler”

Aralık 2005 itibariyle, yıllık bazda YTL aktifler yüzde 39 oranında, YP aktifler ise yüzde 13 oranında büyümüştür. Buna karşılık YTL pasifler yüzde 39, yabancı para pasifler ise yüzde 15 oranında artmıştır. Bilanço içinde YTL aktiflerin payı yüzde 64'ten yüzde 68'e, YTL pasiflerin payı ise yüzde 60'tan yüzde 64'e yükselmiştir.

Bilanço İçinde Yabancı Para ve “YP Aktifler-YP Pasifler”^(*)

	YP aktifler		YP pasifler		YP aktifler-YP pasifler	
	Yüzde pay		Yüzde pay		Milyar dolar	
	2005	2004	2005	2004	2005	2004
Mevduat bankaları	32	36	36	40	-11,7	-9,2
Kamu ve fon bankaları	19	23	21	25	-1,8	-1,7
Özel bankalar	38	44	43	49	-9,0	-7,1
Yabancı bankalar	36	36	42	43	-0,9	-0,5
Kalkınma ve yatırım bank.	32	41	33	38	-0,1	0,3
Sektör	32	36	36	40	-11,8	-9,0

^(*) Yukarıda yer alan tabloda kullanılan “Yabancı Para Aktifler-Yabancı Para Pasifler” tanımı sadece bilanço içi döviz varlıkları ve döviz yükümlülüklerini içermektedir. Bu nedenle, bu tanım “Net Genel Pozisyon/Sermaye Tabanı Standart Rasyosu”nda yer alan “Net Genel Pozisyon” tanımından farklıdır. Dolayısıyla raporda yer alan tanım dövize endeksli krediler ile bilanço dışı döviz varlık ve yükümlülüklerini içermemektedir. Yapılacak değerlendirmelerde bu hususun dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.

“YP aktifler-YP pasifler” tanımı içinde dövize endeksli varlık ve yükümlülükler yer almamaktadır.

Sektör Bilanço İçi Yabancı Para Pozisyonu

Milyon dolar	2003	2004	2005
Mevduat bankaları	-88	-1.969*	-1.805*
Kamu bankaları	319	506	56
Özel bankalar	-519	-2.340	-2.040
Fondaki bankalar	-3
Yabancı bankalar	115	-135	179
Kalkınma ve yatırım bankaları	54	113	-64
Sektör	-34	-1.856	-1.869

Kaynak: BDDK Haftalık Bülteni

* Fon bankaları hariç

Bilanço içi döviz aktifleri ve döviz pasifleri arasındaki fark 2004 sonunda 9 milyar dolardan 2005 sonunda 11,8 milyar dolara yükselmiştir. BDDK tarafından dövize endeksli varlık ve yükümlülükler dahil edilerek yapılan hesaplamalara göre 2004 sonu itibariyle sektörün bilanço içi yabancı para pozisyonu 1,9 milyar ABD doları açık vermiştir.

3.7. Aktiflerin Yapısı

YTL talebindeki artış 2005 yılında da sürmüştür. Toplam aktifler içinde YTL'nin payı yükselmeye devam etmiştir. Ekonomik faaliyetlerdeki hızlı büyüme, ticari ve bireysel kredi talebindeki artışa bağlı olarak, kredilerin toplam aktifler içindeki payı 6 puan artmış ve yüzde 38'e yükselmiştir. Yurtdışı şubelerden kullanılan krediler dahil, kredi/mevduat oranı ise 10 puan artışla yüzde 62'ye ulaşmıştır. Likit aktiflerin toplam aktiflerdeki payı yüzde 15 düzeyinde sabit kalırken, menkul değerler cüzdanının payı, 4 puan azalarak yüzde 36'ya düşmüştür.

Aktiflerin Gelişimi ve Yapısı

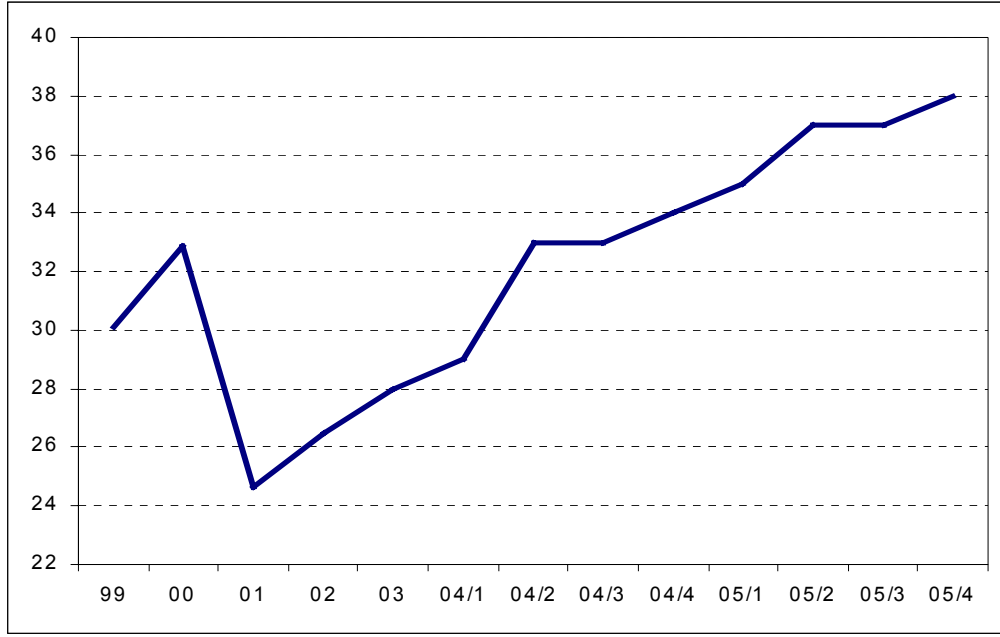
	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ. (YTL)	Yüzde pay 2005	Yüzde pay 2004
Likit aktifler	61.291	45.678	33	15	15
Menkul değerler cüzdanı	143.016	106.585	16	36	40
Alım-satım amaçlı md.	17.338	12.921	-9	4	6
Satılmaya hazır md.	77.937	58.084	48	20	17
Vade. kadar elde. tut. md.	47.741	35.580	-8	12	17
Krediler	149.937	111.743	51	38	32
Takipteki krediler	7.496	5.587	18	2	2
(-)Özel karşılıklar	6.732	5.017	20	2	2
Duran aktifler	20.251	15.092	-9	5	7
İştirakler ve bağlı ort.	11.010	8.205	-6	3	4
Sabit kıymetler	7.463	5.562	-12	2	3
Elden çık. kıymetler	1.778	1.325	-14	0	1
Diğer aktifler	22.467	16.744	49	6	5
Toplam aktifler	396.962	295.843	30	100	100

Kaynak: BDDK

Menkul değerler cüzdanının yapısında önemli bir değişme olmuştur. Alım-satım amaçlı menkul değerlerin ve vadeye kadar elde tutulacak menkul değerlerin payları sırasıyla 2 ve 5 puan gerilerken, satılmaya hazır menkul değerlerin payı 3 puan artış göstermiştir.

Yurtiçinden ve yurtdışı şubelerden kullanılan krediler yüzde 51 oranında büyüyerek 149,9 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Kredilerin yüzde 71'i YTL, yüzde 29'u ise yabancı para kredilerden oluşmuştur. 2005 sonu itibariyle krediler içinde bireysel krediler yüzde 29, toptan ticaret yüzde 6, tekstil ve parasal kurumlar yüzde 5 oranında paya sahiptir. Diğer sektörler yüzde 5 oranının altında paya sahiptir.

Kredilerin Toplam Aktiflere Oranı (Yüzde)

Toplam krediler içinde bireysel kredilerin payı 2005 yılında da artmaya devam etmiş ve Aralık 2005 itibariyle 5 puan artarak yüzde 31'e yükselmiştir. Bireysel krediler içinde kredi kartlarının payı yüzde 37, konut kredilerinin payı yüzde 27 ve taşıt kredilerinin payı yüzde 14 olmuştur. Bireysel kredilerdeki payı 2004 sonunda yüzde 10 olan konut kredileri, 2005 içinde en hızlı büyüyen kalem olmuştur.

Takipteki Krediler* ve Özel Karşılık Oranı (Yüzde)

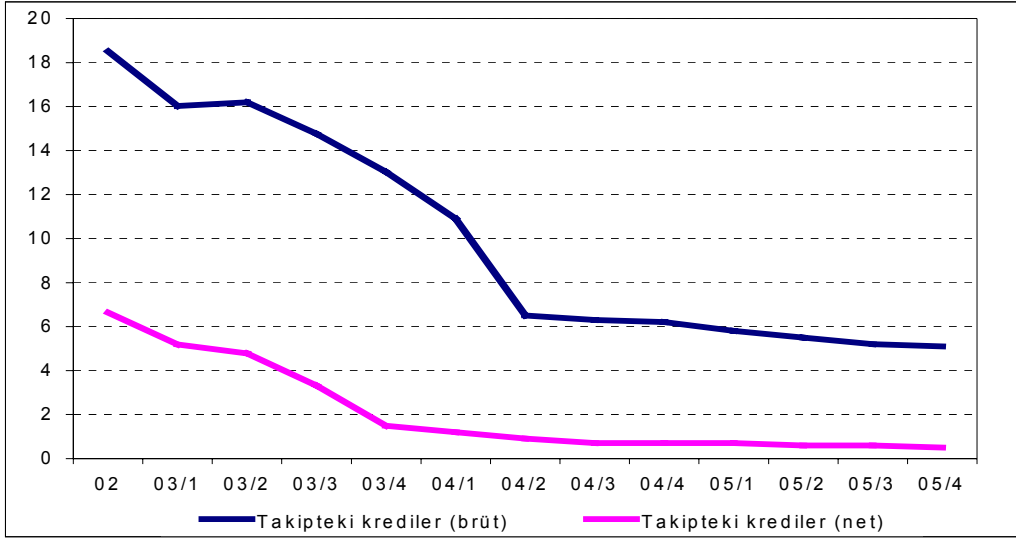
	Takip. kredi/Top. kredi 2005	2004	Özel kar./Takip. kredi 2005	2004
Mevduat bankaları	5	8	88	89
Kamu ve fon bankaları	8	12	96	98
Fondaki bankalar	4	6	87	75
Yabancı bankalar	4	9	75	79
Kalkınma ve yatırım b.	5	5	87	90
Toplam	5	8	88	89

* Karşılık öncesi.

Kaynak: BDDK

Takipteki alacaklar (karşılık öncesi) yüzde 1 ve takipteki alacaklar karşılığı yüzde 2 oranında artmıştır. Takipteki alacaklarda (karşılık sonrası) önemli bir değişiklik olmamıştır. Bu gelişmeler çerçevesinde takipteki alacakların (karşılık sonrası) toplam aktiflerdeki payı yüzde 0,3'ten yüzde 0,2'ye gerilemiştir.

Tahsili Gecikmiş Alacakların Toplam Kredilere Oranı (Yüzde)

Ekonomik faaliyetin büyümesi, enflasyon ve faiz oranlarının düşmesi yanında finansal aktiflerin yeniden değerlendirilmesi ve kredi hacminde hızlı büyümenin olduğu bir dönemde sorunlu kredilerin artışı sınırlandırmıştır. Böylece karşılık öncesi takipteki kredilerin toplam kredilere oranı yüzde 12'den yüzde 6'ya gerilerken; bu kredilerin yüzde 88'i için özel karşılık ayrılmıştır. Duran aktifler yüzde 9 oranında azalarak 20 milyar YTL'ye gerilemiş ve toplam aktiflerdeki payı 2 puan gerileyerek yüzde 5'e inmiştir.

3.8. Pasiflerin Yapısı

Toplam mevduat yüzde 27 oranında artmış, ancak pasifler içindeki payı 1 puan azalarak yüzde 61'e gerilemiştir. Bunun nedeni, YP mevduatın YTL karşılığının yüzde 4 oranında artması olmuştur. YP mevduatın toplam pasifler içindeki payı da 6 puan azalarak yüzde 28'e gerilemiştir. Buna karşılık, YTL mevduat yüzde 46 oranında büyümüş ve toplam pasifler içindeki payı 5 puan artarak yüzde 39'a ulaşmıştır. Böylece 243 milyar YTL'ye ulaşan toplam mevduatın yüzde 64'ünü YTL mevduat, yüzde 36'sını ise YP mevduat oluşturmuştur.

Pasiflerin Gelişimi ve Yapısı

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ. (YTL)	Yüzde pay 2005	Yüzde pay 2004
Mevduat	243.121	181.190	27	61	62
YTL	154.570	115.196	46	39	34
YP	88.551	65.994	4	22	28
Mevduat dışı	77.559	57.802	50	20	17
Özkaynaklar	53.733	40.045	17	14	15
Ödenmiş ser.	20.041	14.936	35	5	5
Yedek akçeler	42.340	31.555	79	11	8
Toplam kar	-13.234	-9.863	-13	-3	-5
Geçmiş yıl karı	-18.945	-14.119	-12	-5	-7
Dönem karı	5.711	4.256	-11	1	2
Diğer	4.586	3.418	-80	1	7
Diğer pasifler	22.549	16.805	27	6	6

Kaynak: BDDK

Toplam kaynakların yüzde 20'sini oluşturan mevduat dışı kaynaklar 2005 yılında yüzde 50 oranında artarak 77,6 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Mevduat dışı kaynakların yüzde 70'ini bankalara olan borçlar oluşturmuştur. Mevduat dışı kaynakların yüzde 62'si de yabancı bankalara olan borçlardır. 2005 yılında, vade yapısında önemli bir değişme olmamıştır. Faize duyarlı kaynakların ortalama vadesi 70 gün ve faize duyarlı varlıkların ortalama vadesi 150 gün düzeyinde seyretmiştir.

3.9. Özkaynaklar

Toplam özkaynaklar yüzde 17 oranında artarak 53,7 milyar YTL'ye (40 milyar dolar) yükselmiştir. Özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 15'den yüzde 13,5'e gerilemiştir.

Net dönem karının düştüğü bir ortamda, özkaynaklardaki büyümeye en önemli katkı, yedek akçeler ve ödenmiş sermayedeki artıştan gelmiştir.

Toplam aktiflerin 2005 yılı içinde özkaynaklardan daha hızlı artmasına bağlı olarak, özkaynakların risk ağırlıklı aktiflere oranı, Aralık 2004 itibariyle, yüzde 28,8 iken Aralık 2005 itibariyle yüzde 24,2'ye gerilemiştir.

Özkaynaklar

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ. (YTL)	Özkaynaklar / T. Aktifler
Mevduat bankaları	47.479	35.385	16	12,4
Kamu ve Fon bankaları	14.786	11.020	30	11,7
Özel bankalar	29.396	21.908	7	12,4
Yabancı bankalar	3.297	2.457	58	15,9
Kalkınma ve yatırım bankaları	6.254	4.661	22	48,6
Sektör	53.733	40.045	17	13,5

Kaynak: BDDK

Duran aktiflerdeki gerileme, serbest özkaynaklardaki artışın sürmesini sağlamıştır. Serbest özkaynaklar (özkaynaklar-duran varlıklar-karşılık sonrası tahsili gecikmiş alacaklar) 23 milyar YTL'den 33 milyar YTL'ye yükselmiştir. Serbest özkaynakların toplam aktiflere oranı yüzde 7,5'den yüzde 8,2'ye yükselmiştir.

Serbest Özkaynaklar*

	Milyon YTL		T. aktiflere oranı (yüzde)	
	2005	2004	2005	2004
Mevduat bankaları	25.956	18.172	6,8	6,2
Kamu ve fon bankaları	11.148	7.659	8,8	7,0
Özel bankalar	12.169	8.816	5,1	5,0
Yabancı bankalar	2.639	1.697	12,7	16,4
Kalkınma ve yatırım b.	5.759	4.717	44,8	41,6
Sektör	32.718	22.891	8,2	7,5

*Özkaynaklar-duran varlıklar-karşılık sonrası takipteki alacaklar

Kaynak: BDDK

Bilançodaki kar dikkate alındığında, sektörün net karı yüzde 11 oranında daralarak 5.713 milyon YTL olmuştur. Net kar, kamu ve fon bankalarında yüzde 2, yabancı

sermayeli mevduat bankalarında yüzde 110 ve kalkınma ve yatırım bankalarında ise yüzde 117 oranında büyümüşür. Özel sermayeli mevduat bankalarında net dönem karı yüzde 51 oranında azalmıştır.

Net Dönem Kar - Zararı, 2005

	Net Dönem Kar/Zararı (milyon YTL)	Yüzde değ. (milyon dolar)	Yüzde değ. (YTL)	Aktif karlılığı (yüzde)	Özkay. karlılığı (yüzde)
Mevduat bankaları	5.030	3.750	-18	2,7	11,7
Kamu ve fon bankaları	3.129	2.321	2	3,9	25,5
Özel bankalar	1.391	1.036	-51	1,6	5,1
Yabancı bankalar	510	382	110	3,6	16,4
Kalkınma ve yatırım b.	683	509	117	6,7	12,1
Toplam sektör	5.713	4.259	-11	2,7	11,8

Kaynak: BDDK

Toplam aktif ve özkaynak büyüklüğündeki artışa karşın, net dönem karındaki gerileme karlılık rasyolarını olumsuz etkilemiştir. Sektörün net aktif karlılığı yüzde 3,3'den yüzde 2,7'ye, özkaynak karlılığı ise yüzde 15,8'den yüzde 11,8'e gerilemiştir.

3.10. Gelir-Gider Durumu

Bankacılık sisteminin net faiz geliri yüzde 4 oranında artmıştır. Faizler genel seviyesindeki gerileme sonucu, menkul değerlerden alınan faizler azalırken, artan kredi hacmi kredilerden sağlanan faiz gelirlerinin kara katkısının artmasına neden olmuştur. Genel olarak faiz gelirleri ve giderlerindeki artış sınırlı kalmıştır.

Gelir-Gider Tablosu, Aralık 2005*

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ.
Faiz gelirleri	42.296	31.522	5
Faiz giderleri	23.995	17.883	6
Net faiz geliri	18.301	13.639	4
Faiz dışı gelirler	10.188	7.593	25
-Ücret ve komisyon gelirleri	1.281	955	12
-Hizmet gelirleri	5.513	4.109	31
Faiz dışı giderler	19.340	14.413	33
-Personel	5.289	3.942	14
-Ücret ve komisyon giderleri	1.300	969	5
Diğer faiz dışı giderler	2.119	1.579	-379
-Net ticari kar/zarar	2.117	1.578	-383
-Sermaye piyasası işlemleri k/z	1.376	1.025	-25
-Kambiyo kar/zararı	742	553	63
-Diğer	2	1	-100
Vergi öncesi kar/zarar	9.048	6.743	0
Vergi karşılığı	3.337	2.487	27
Net dönem kar/zararı	5.711	4.256	-11

* 2005 yılında enflasyon muhasebesi uygulanmamıştır.

Kaynak: BDDK

Net faiz gelirlerindeki düşük oranlı artış yanında, net faiz dışı giderler, şube ve personel sayısı ile yatırımlara bağlı olarak artmıştır. 2005 yılında enflasyon

muhasbesi uygulanmaması sonucu net ticari kar zarar olumlu etkilenmişse de, özel karşılıkların yüzde 27 artması sonucu net dönem karı yüzde 11 azalarak 5,7 milyar YTL'ye gerilemiştir. Özel karşılıklardaki artış, büyük ölçüde Yapı Kredi Bankası A.Ş.'nin Eylül 2005 bilançosunda yaptığı düzenlemeden kaynaklanmıştır. 2005 yılında net faiz geliri, faiz dışı giderleri karşılayamamıştır.

3.11. Gayrinakdi Krediler

2005 yılında gayrinakdi krediler yüzde 16, taahhütler kalemi yüzde 36 oranında ve türev finansal araçlar yüzde 69 oranında artmıştır. Böylece toplam gayri nakdi kredilerdeki artış yüzde 29 olmuştur.

Gayrinakdi Krediler, Aralık 2005

	Milyon YTL	Milyon dolar	Yüzde değ.
Gayrinakdi krediler	64.845	48.327	16
Taahhütler	134.006	99.870	36
-Türev finansal araçlar	65.829	49.060	69
-Diğer taahhütler	68.177	50.810	14
Toplam	198.851	148.197	29

Kaynak: BDDK

3.12. ATM ve Kredi Kartı Sayısı

Bankalararası Kart Merkezi'nin verilerine göre, Aralık 2005 itibariyle, toplam kredi kartı sayısı 2004 yıl sonuna göre yüzde 12 oranında artarak 30 milyona ulaşmıştır. Aynı dönem itibariyle toplam banka kartı sayısı da yüzde 12 artışla 48,2 milyon düzeyinde gerçekleşmiştir.

ATM ve Kart Sayıları

	Aralık 2005	Eylül 2005	Aralık 2004	Yıllık değişme
Toplam Kredi Kartı	29.978.243	29.050.403	26.681.128	3.297.115
Toplam Banka Kartı	48.243.369	45.798.550	43.084.994	5.158.375
POS Sayısı	1.140.957	1.102.608	912.118	228.839
ATM Sayısı	14.823	14.517	13.544	1.279

Kaynak: BKM

2005 yılında, POS ve ATM sayıları da sırasıyla yüzde 25 ve 9 artarak, 1.140.957 ve 14.823 düzeyine yükselmiştir.